Tampereen yliopisto

Minna Penttinen

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISTEN KOKEMUKSIA AMMATILLISEN KOULUTUKSEN MERKITYKSESTÄ YHTEISKUNTAAN JA TYÖELÄMÄÄN KIINNITTYMISESSÄ

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Pro Gradu- tutkielma
Heinäkuu 2026

TIIVISTELMÄ

Minna Penttinen: Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia ammatillisen koulutuksen merkityksestä yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä
Pro Gradu- tutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Heinäkuu 2026

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ammatillisen koulutuksen merkitystä maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittymisessä suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisena maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat ammatillisen koulutuksen roolin sekä sen, miten koulutus on tukenut heidän kiinnittymistään yhteiskuntaan ja työelämään.

Tutkimus toteutettiin pääkaupunkiseudulla. Aineistoa kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla toukokuun 2024 ja lokakuun 2024 välisenä aikana. Tutkimukseen osallistui seitsemän maahanmuuttajataustaista aikuista, jotka olivat suorittaneet ammatillisen koulutuksen pääkaupunkiseudulla ja päässeet sen jälkeen työelämään. Tutkimusaineisto analysoitiin teorianohjaavan sisältöanalyysin periaatteita noudattaen.

Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat, että ammatillisen koulutuksen rooli on keskeinen heidän kiinnittymisessään työelämään ja yhteiskuntaan. Kiinnittyminen osoittautui prosessiksi, joka rakentuu sosiaalisesta, institutionaalisesta ja kielellisestä osa-alueesta. Sosiaalinen kiinnittyminen ilmeni tässä tutkimuksessa vuorovaikutuksena, yhteisöön kuulumisena ja osallisuutena. Kun taas institutionaalinen kiinnittyminen näyttäytyi yhteiskunnan rakenteisiin ja työelämään suuntautumiseen. Kielellinen kiinnittyminen koettiin näiden perustana, mahdollistamalla toimimisen arjessa, koulutuksessa ja työelämässä.

Tulokset osoittavat, että työelämään kiinnittyminen edellyttää ammatillista osaamista ja työelämätaitoja, mutta myös riittävää suomen kielen osaamista. Kielitaito ei näyttäydy pelkästään teknisenä osaamisena, vaan se kytkeytyy osallisuuteen, toimijuuteen ja yhteiskuntaan kuulumisen kokemuksena. Puutteellinen kielitaito voi rajoittaa mahdollisuutta hyödyntää koulutuksen ja työelämän tarjoamia rakenteita.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään on monitahoinen prosessi, jossa ammatillinen koulutus on merkittävä, mutta ei yksin riittävä tekijä. Kiinnittymistä muovaavat myös yksilölliset motivaatiot, toivo sekä valmius osallistua uuteen yhteiskuntaan.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että ammatillisella koulutuksella on keskeinen merkitys maahanmuuttajataustaisten aikuisten yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä, mutta onnistunut kiinnittyminen edellyttää myös riittävää kielitaitoa, yksilön omaa toimijuutta ja yhteiskunnan tarjoamaa tukea.

Avainsanat: Ammatillinen koulutus, yhteiskunta ja työelämä, kiinnittyminen, maahanmuuttajataustainen aikuinen.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

ABSTRACT

Minna Penttinen
Experiences of Adults with an Immigrant Background on the Significance of Vocational Education in Integration into Finnish Society and Working Life
Master´s thesis
Tampere University Faculty of Education and Culture
July 2026

The aim of this study is to examine the significance of vocational education in supporting adults with an immigrant background in their integration into Finnish society and working life. The study was conducted in the Helsinki metropolitan area. The data was collected through semi-structured interviews with seven adults who had completed vocational education between May and October 2024. The data were analyzed using theory-guided content analysis.

The findings indicate that vocational education plays a central role in supporting integration. Integration is understood as a multidimensional process built on social, institutional, and linguistic dimensions. Social integration was observed as interaction, participation, and a sense of belonging, while institutional integration involved connections to the systems and structures of working life. Linguistic competence emerged as a fundamental factor enabling participation in both education and employment.

The results highlight that a successful transition to working life requires not only professional skills but also sufficient language proficiency and knowledge of workplace practices. Limited language skills may restrict opportunities for participation and employment, emphasizing the need for stronger language support within vocational education.

Overall, the findings suggest that vocational education plays a significant role in supporting the integration of adults with an immigrant background, although successful integration also depends on language proficiency, personal motivation and opportunities provided by society.

Keywords: vocational education, integration into society and working Life, adult with an immigrant background,

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

☐ Ei
☒ Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia: Microsoft365 Copilot

Tekoälysovellusten nimet ja versiot: Microsoft365 Copilot (selainversio)

Käyttötarkoitus: Tekoälyä on hyödynnetty tutkimusaiheen rajaamiseen sekä lähteiden etsimisessä. Lisäksi sitä on käytetty englanninkielisten lähteiden kääntämiseen ja apuna englanninkielisen tiivistelmän tekemiseen.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: Tutkimusaiheen rajaamisessa tekoälysovellus auttoi karsimaan epäolennaisia aihealueita ja tarkentamaan tutkimuksen näkökulmaa. Teoriaosuudessa tekoälyä hyödynnettiin erilaisten tutkimusten etsimisessä sekä englanninkielisten lähteiden kääntämisessä. Englanninkielisen tiivistelmän oikolukuun hyödynnettiin tekoälyä.

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO 7

2 AMMATILLINEN KOULUTUS OSANA SUOMALAISTA YHTEISKUNTAA 9

2.1 Ammatillinen koulutus yhteiskuntaan kiinnittymisen väylänä 9
2.2 Ammatillinen koulutus työelämän kiinnittymisen tukena 10
2.3 Ammatillinen koulutus syrjäytymisen ehkäisemisen väylänä 12
2.4 Maahanmuuttajataustaisen määrittely 12
2.4.1 Maahanmuuttajataustaiset ammatillisessa koulutuksessa 13
2.4.2 Maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisy koulutuksen keinoin 14

3 MAAHANMUUTTAJIEN KIINNITTYMINEN SUOMALAISEEN YHTEISKUNTAAN 16

3.1 Sosiaalinen kiinnittyminen 16
3.2 Institutionaalinen kiinnittyminen 18
3.3 Kielellinen kiinnittyminen 19

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS 21

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset 21
4.2 Metodologiset lähtökohdat 21
4.3 Tutkimusaineiston keruu ja kohderyhmä 22
4.4 Aineiston analyysi 24

5 TUTKIMUSTULOKSET 28

5.1 Institutionaalinen kiinnittyminen osaksi yhteiskuntaa 28
5.2 Sosiaalinen kiinnittyminen ja osallisuus 29
5.3 Institutionaalinen kiinnittyminen kohti työelämää 31
5.4 Kielellinen kiinnittyminen osaksi yhteiskuntaa 32
5.5 Institutionaalisen kiinnittymisen edellytyksenä työelämätaidot ja ammatillinen osaaminen 33

6 POHDINTA 36

6.1 Tulosten luotettavuus ja eettisyys 36
6.2 Tulosten tulkinta 39
6.2.1 Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia ammatillisen koulutuksen roolista, yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä 39
6.2.2 Ammatillinen koulutus maahanmuuttajataustaisten aikuisten tukena yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. 41
6.3 Johtopäätökset 43
6.3.1 Jatkotutkimusaiheet 46

LÄHTEET 47

LIITTEET 51

Liite 1: Tutkimuslupa 51
Liite 2: Tutkimuskysymykset 52
Liite 3. Tietosuojailmoitus 54

KUVIOT

Kuvio 1. Sosiaalisen pääoman kaksi muotoa mukaillen (Putnam, 2000) 17

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki ensimmäisen tutkimuskysymyksen aineistoanalyysin etenemisestä, jossa alakategoriat syntyivät haastatteluaineistosta ja yläkategoriat kuvaavat teoreettista viitekehystä. 26
Taulukko 2. Esimerkki toisen tutkimuskysymyksen aineistoanalyysin etenemisestä, jossa alakategoriat syntyivät haastatteluaineistosta ja yläkategoriat kuvaavat teoreettista viitekehystä. 27

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ammatillisen koulutuksen merkitystä maahanmuuttajataustaisten aikuisten yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Suomessa koulutusta pidetään sekä yksilön että yhteiskunnan menestyksen kulmakivenä.

Koulutus on saanut keskeisen aseman hyvinvoinnin ja tasa-arvon rakentajana, ja sen merkitys vaikuttaa niin yksilön elämänkulkuun kuin yhteiskunnan kehitykseen. Koulutus toimii keskeisenä mekanismina, jonka kautta yksilöt kiinnittyvät yhteiskuntaan ja löytävät paikkansa työelämässä ja eri ammateissa (Kauppila & Kauppila, 2015, 21). Björn, Savolainen ja Janhukainen (2017, 58) korostavat, että erityisesti ammatillisen koulutuksen tavoitteena on edistää yhteiskunnallista osallisuutta, vahvistaa kansalaisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä.

Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on tarjota maahanmuuttajataustaisille aikuisille kielellisiä ja muita valmiuksia, jotta he voivat toimia suomalaisessa yhteiskunnassa sekä saada mahdollisuuksia työelämään ja jatko- opintoihin. Koulutuksella on keskeinen rooli työelämään kiinnittymisessä (Opetushallitus, 2024).

Koulutuksen keskeisestä roolista huolimatta tarvitaan lisää tutkimusta maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksista ammatillisessa koulutuksessa ja sen merkityksestä, kiinnittymisestä yhteiskuntaan ja työelämään. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa ymmärrystä maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksista ammatillisessa koulutuksessa sekä siitä, millaisia merkityksiä he liittävät koulutuksen rooliin omasta kiinnittymisestä yhteiskuntaan ja työelämään.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään sosiaalisen, institutionaalisen ja kielellisen kiinnittymisen näkökulmista. Näiden näkökulmien avulla pyritään ymmärtämään, millaiset tekijät tukevat kiinnittymisen prosessia ammatillisen koulutuksen kontekstissa. Aiempien tutkimuksien mukaan kielitaito on yksi ratkaisevimmista tekijöistä maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallisuuden, koulutuspolkujen ja työelämään pääsyn kannalta (Cummins, 1981; Berry, 1997).

Kielen osaaminen mahdollistaa osallistumisen ammatilliseen koulutukseen, vuorovaikutuksen oppimisympäristöissä sekä siirtymisen työelämään. Ilman riittävää kielitaitoa maahanmuuttajataustaisten aikuisten mahdollisuudet hyödyntää koulutusta ja rakentaa sosiaalisia ja institutionaalisia verkostoja voivat jäävät rajalliseksi. Ammatillisessa

koulutuksessa kielellinen tuki ei ole pelkästään oppimisen välinen, vaan keskeinen osa kokonaisvaltaista kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tutkimuksen keskiössä ovat maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemukset ammatillisesta koulutuksesta ja sen merkitystä yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Kokemus ymmärretään yksilön omakohtaisena havaintona ja elämyksenä, mutta se voi rakentua myös välillisesti muiden kertomusten, kulttuurisen tiedon ja sosiaalisen kontekstin kautta. Kokemuksen kautta yksilö rakentaa suhdettaan maailmaan, joka muotoutuu vuorovaikutuksessa kulttuuristen ja yhteiskunnan rakenteiden kanssa (Vilkka, 2023).

Tämän työn tavoitteena on ymmärtää, millaisia kokemuksia maahanmuuttajataustaisilla aikuisilla on ammatillisesta koulutuksesta ja millaisia merkityksiä he liittävät koulutuksen rooliin omassa elämäntilanteessa. Tärkeää on myös huomioida, että kokemukset ja niille annetut merkitykset eivät ole pysyviä, vaan rakentuvat ja muuttuvat elämänkulun eri vaiheissa sekä muuttuvassa yhteiskunnallisessa kontekstissa (Cohen ym., 2018).

Tämä tutkimus on laadullinen ja aineisto kerätään haastattelujen avulla. Laadullinen tutkimus mahdollistaa kokemusten ja niille annettujen merkitysten tarkastelun maahanmuuttajataustaisten aikuisten omista näkökulmista. Tässä tutkimuksessa kokemuksia tarkastellaan sosiaalisen, institutionaalisen ja kielellisen kiinnittymisen kautta, osallistujien omien kertomuksien mukaan.

Kohderyhmänä tässä tutkimuksessa ovat maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka ovat suorittaneet ammatillisen koulutuksen ja puhuvat suomea toisena kielenään. Tutkimuksessa maahanmuuttajataustaisilla aikuisilla tarkoitetaan Suomeen aikuisiällä muuttaneita ja heillä on erilaiset kulttuuriset ja kielelliset taustat. Tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajataustaisten aikuisten omakohtaisia kokemuksia siitä, onko ammatillinen koulutus auttanut heitä kiinnittymään suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään.

Tämä tutkimus jakautuu kuuteen päälukuun. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimuksen tausta, tavoitteet ja keskeiset käsitteet. Toisessa pääluvussa tarkastellaan ammatillista koulutusta osana suomalaista yhteiskuntaa ja työelämään kiinnittymisen ja syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta sekä kuvataan maahanmuuttajataustaisia aikuisia ammatillisessa koulutuksessa.

Kolmannessa pääluvussa käsitellään maahanmuuttajien kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan sosiaalisen, institutionaalisen ja kielellisen kiinnittymisen kautta. Neljännessä pääluvussa kerrotaan tämän tutkimuksen toteutuksesta ja metodologisesta lähestymistavasta. Viidennessä pääluvussa esitellään tutkimustulokset ja kuudennessa tarkastellaan tuloksia ja arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Viimeisessä luvussa esitellään myös johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.

2 AMMATILLINEN KOULUTUS OSANA SUOMALAISTA YHTEISKUNTAA

2.1 Ammatillinen koulutus yhteiskuntaan kiinnittymisen väylänä

Suomessa koulutusta pidetään yksilön ja yhteiskunnan menestyksen salaisuutena. Koulutusjärjestelmän keskeisenä osana on pidetty oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Koulutus ja politiikka ovat saaneet keskeisimmän aseman hyvinvoinnin rakentajina. Hyvinvointivaltion tavoitteena on tukea ihmisiä elämänkulun siirtymissä, kuten koulutuksen nivelvaiheissa. Yhteiskunnallisesti katsottuna koulutus on keskeinen mekanismi, minkä kautta ihmiset kiinnittyvät yhteiskuntaan, työelämään ja eri ammatteihin. Elämän peruskysymyksiin kuuluu, miten ihminen rakentaa merkitystä elämälleen ja elämän tapahtumilleen (Kauppila & Kauppila, 2015, 21). Hännisen (2014) mukaan hyvinvointi on sidoksissa erityisellä tavalla yhteisöön ja sen sosiaaliseen maailmaan, jossa hän elää.

Kaikille ihmisille tulee turvata samanlaiset mahdollisuudet saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaista opetusta ja koulutusta (Perusopetuslaki, 642/2010). Suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisiä asioita ovat, että jokaisen tulisi voida kouluttautua niin pitkälle kuin mahdollista ja saada tukea kouluttautumiseen. Ammatillisen koulutuksen lähtökohtana on pidetty yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja kansalaisuuteen kasvattaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen (Björn, Savolainen & Janhukainen, 2017, 58; Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017).

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kohdalla ammatillinen koulutus tarjoaa mahdollisuuden kehittää uravalmiuksia ja vahvistaa kiinnittymistä yhteiskuntaan. Näiden opiskelijoiden koulutuspolut voivat olla melko katkonaisia ja koulutuksen rooli ei rajoitu pelkästään ammattitaitoon, vaan toimii osana osallisuuden ja merkityksellisyyden rakentamisessa nopeasti muuttuvassa työelämässä (Bimrose, Barnes & Hughes, 2012).

Viimeaikainen taloudellinen tilanne on lisännyt paineita tehdä päätöksiä urakehityksestä, erityisesti niiden kohdalla, joilla ei ole vakiintunutta asemaa työmarkkinoilla. Maahanmuuttajataustaisille aikuisille urakehitys tapahtuu usein monimutkaisesti yhteiskunnallisessa ympäristössä ja siihen vaikuttavat monet tekijät. Kauppila, Silvonen ja Vanhalakka-Ruoho (2015) korostavat, että uravalintoihin vaikuttavat merkittävästi koulumaailmasta, lähiympäristöstä, perheeltä ja ystäviltä saadut kokemukset. Nämä

muodostavat tärkeän kokemuksellisen resurssin, joka tukee yksilön toimijuutta ja ohjautumista elämänkulun erivaiheissa. Maahanmuuttajataustaisilla ne voivat olla erityisen merkityksellisiä, kun he rakentavat uutta elämää uudessa kulttuurissa ja pyrkivät kiinnittymään yhteiskuntaan koulutuksen ja työn kautta. Koulutukseen kiinnittymisellä tarkoitetaan opiskelijan opiskeluun käyttämää aikaa ja tarmokkuutta sekä koulujen toimintaa ja käytäntöjä, joilla tätä osallistumista tuetaan. Mitä enemmän maahanmuuttaja käyttää aikaa oppimiseen, sitä enemmän hän todennäköisesti oppii (Kuh, 2003).

2.2 Ammatillinen koulutus työelämän kiinnittymisen tukena

Ammatillisessa koulutuksessa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Tarkoituksena on myös kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, työpaikoilla tapahtuva oppiminen mahdollistaa yksilöllisiä opintopolkuja. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on myös ehkäistä syrjäytymistä. Tavoitteena on, että jokainen suomalainen voi suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Kuitenkin ammatillisen koulutuksen tärkein tehtävä on tuottaa yksilöllistä ammatillista osaamista työelämän tarpeiden mukaan (Ammatillisen koulutuksen reformi 2017; Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017).

Vuonna 2021 tuli voimaan oppivelvollisuuden laajentuminen ja se nosti oppivelvollisuusiän 18 vuoteen tai siihen saakka, kunnes suorittaa toisen asteen tutkinnon (Oppivelvollisuuslaki, 1214/2020). Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa tasa-arvoa ja ehkäistä nuorten syrjätymmistä varmistamalla, että kaikilla on vähintään toisen asteen tutkinto. Työelämän osaamisvaatimusten kasvaessa pelkkä perusopetus ei useinkaan riitä pysyvään työllistymiseen, ja tämän vuoksi toisen asteen suorittaminen on keskeistä työelämään kiinnittymisen näkökulmasta. Oppivelvollisuuden laajentuminen ja koulutuksen maksuttomuus tukevat nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia kouluttautua, joka parantaa tällöin työllistymisenedellytyksiä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020).

Ammatillinen koulutus on kehittynyt yhteiskunnallisen muutoksen ja työelämän myötä (Honkanen 2008, 15). Koulun uudistumistiheys on kasvanut viime aikoina. Uudistuksien tavoitteena on sisällölliset uudistukset ja kestävämmät rakenteet (Björn Savolainen & Janhukainen, 2017, 47). Ammatillista koulusta uudistettiin merkittävästi vuonna 2018 voimaan tulleessa ammatillisen koulutuksen reformissa, jossa korostettiin osaamisperusteisuutta, yksilöllisiä opintopolkuja sekä työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisäämistä. Koulutuksen järjestäjien rahoitusjärjestelmää muutettiin tulosperusteiseksi, jotta koulutus vastaisin paremmin työelämän tarpeisiin (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 531/2017).

Työelämän jatkuva muutos ja taloudelliset kriisit, kuten maailmantalouden taantuma, ovat lisänneet painetta yksilöiden työkyvylle. Euroopan unionin neuvosto totesi jo vuonna 2008 joustavan ja oppimisen sitoutuneen työvoiman merkitystä. Bimrose, Barnes ja Hughes (2012) tarkastelivat urakehitystä modernissa kontekstissa, jossa perinteinen lineaarinen ja hierarkkinen urapolku on korvautunut monitahoisesti, epävakaalla urakehityksellä. Muutos edellyttää yksilöiltä kykyä sopeutua, oppia jatkuvasti ja muuttaa urapolkuaan eri elämänvaiheissa.

Suomalaisen koulutus- ja työvoimapolitiikan keskeisenä osana on jatkuva oppiminen. Jatkuvan oppimisen tavoitteena on turvata yksilöiden mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen koko elämänkaaressa sekä vahvistaa työmarkkinoiden toimivuutta. Tavoitteena on se, että osaamista tulee päivittää ja uudistaa työelämän muuttuviin tarpeisiin vastaamiseksi. Väestön rakenteen muutokset ovat lisänneet vaatimuksia osaamisen jatkuvalle päivittämiselle, mikä tekee elinikäisestä oppimisesta keskeisen työllistymisen ja työurien pidentämisen välineen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022).

Jatkava oppiminen tukee työllistymistä erityisesti tilanteissa, joissa työmarkkinat muuttuvat. Mahdollisuus hankkia uusi tutkinto tai päivittää aiempaa osaamista parantaa yksilön kilpailukykyä työmarkkinoilla ja edistää työvoiman liikkuvuutta. Jatkuva oppiminen toimii yksilöllisenä sekä yhteiskunnallisena mekanismina, joka vahvistaa työllisyyttä ja osaavan työvoiman saatavuutta (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, 2023).

Työelämään ja työllistymiseen liittyvät tutkintovaatimukset korostavat koulutuksessa valmistumisen merkitystä, sillä se voi ehkäistä työttömyyttä ja syrjäytymistä. Tutkintovaatimukset eivät ole pysyviä, vaan niitä päivitetään vastaamaan muuttuvia ammattitaitovaatimuksia, mikä vahvistaa koulutuksen ja työllistymisen yhteyttä. Björn, Savolainen ja Janhukainen (2017) painottavat, että koulun suunnitelmallinen tuki ja ohjaus ovat keskeisiä tekijöitä opiskelijan polulla kohti työelämää, ja erityisesti silloin kun opiskelija on erityisen tuen tarpeessa. Hyvä toimijuus edellyttää opiskelijalta tietoista suhdetta oppimiseen, omaan itseensä oppijana ja tulevaan työelämään (Björn ym., 2017, 75).

Kauppila, Silvonen ja Vanhalakka- Ruoho (2015) korostavat, että opiskelijan toimijuus näkyy motivaationa, kiinnostuksena omaa alaa kohtaan ja kykynä kehittää itsesäätelytaitojaan. Näihin taitoihin kuuluu kyky havainnoida, analysoida ja arvioida omaa toimintaa ja oppimistilannetta, mikä tukee tehdessä valintoja ja suunnata omaa elämänkulkuaan (Kauppila ym., 2015, 70–71).

2.3 Ammatillinen koulutus syrjäytymisen ehkäisemisen väylänä

Syrjäytymisen torjumista pidetään yhtenä tärkeimpänä poliittisena agendana. Yksilön syrjäytyminen ja syrjäytymiseen johtava prosessi on kokonaisuus, joka muodostuu erilaisista ja eri tasoisista verkostoista. Koulutus ja työmarkkinat ovat voimakkaasti sidoksissa toisiinsa. Koulutuksen puute usein ennakoi syrjäytymisen riskiä työmarkkinoilla. Kouluttamattomuus kaventaa tulevaisuuden vaihtoehtoja ja usein passivoituneella nuorella koulutushalukkuus myös vähenee (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020).

Kuulan (2000) mukaan koulun vaikutus nuoren elämänkulkuun ja syrjäytymiseen on kiistaton (Kuula, 2000, 174). Koulutuspoliittisessa keskustelussa syrjäytymisen ehkäisy sanotaan kuuluvan ammatillisen koulutuksen tehtäväkenttään ja erityisesti niille aloille, joissa on alhainen sisäänpääsykynnys. Syrjäytymisvaarassa olevien ohjaamiseksi koulutukseen ja työmarkkinoille on usein määräaikaisia rahoituksia erilaisten hankkeiden turvin (Brunila ym., 2013, 111–112).

Arjen toiminnan ja opiskelun yhteensovittaminen tarvitsee kognitiivista toimintakykyä, joka pitää sisällään oppimisen, tiedon käsittelyn ja toiminnan ohjauksen. Ne ovat jokapäiväisiä tiedostamattomia toimintoja, jotka auttavat esimerkiksi sovittamaan yhteen opiskelun ja arjen sekä ottamaan vastuuta omista teoistaan (Kallio, 2016, 33–36).

Syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten tukeminen pitäisi aloittaa jo päiväkodissa. Landersønin mukaan ihmisen sosiaaliset, emotionaaliset ja kielelliset taidot luodaan jo päiväkoti-iässä. Koulutukseen puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on sekä yksilön, että yhteiskunnan kannalta järkevää ja taloudellista. (Landersø ym., 2016, 3–37). Tutkimuksissa on todettu, että koulutusta pidetään yhtenä yhteiskunnan tärkeimmistä investoinneista ja keskeisenä kohtana ihmisten elämässä. Monet yhteiskuntatieteilijät näkevät koulutuksen sijoituspäätökseksi. Kun oppiminen alkaa varhaisina vuosina, se kantaa läpi elämän. Koulunkäynnillä on keskeinen vaikutus lapsen elämässä ja niiden seurauksissa. (Landersø ym., 2016, 3–6).

2.4 Maahanmuuttajataustaisen määrittely

OECD:n (2015) määrittelee maahanmuuttajia neljään eri kategoriaan, joista *first-generation immigrant student,* tarkoittaa opiskelijaa, joka on syntynyt muualla kuin Suomessa ja hänen molemmat vanhempansa ovat muualla kuin kyseisessä maassa. Väestöliiton mukaan maahanmuuttajaa määritellessä voidaan puhua ulkomaan kansalaisesta, joka asuu pysyvästi Suomessa. Maahanmuuttaja on henkilö, joka muuttaa pysyvästi toiseen maahan työn, opiskelun tai suojelustarpeen vuoksi. Henkilö voi olla myös maahanmuuttaja, jos hän lähtee

kotimaastaan pakoon. Kaikkia kotimaastaan muualle asumaan siirtyneitä voidaan kutsua maahanmuuttajiksi (Miettinen, 2019).

Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat muuttaneet Suomeen omasta kotimaastaan. Maahanmuuttaja on henkilö, joka on syntynyt ulkomailla ja on muuttanut Suomeen asumaan vähintään vuoden ajaksi, tai jolla on aikomus asua siellä vähintään vuoden. Maahanmuuttajataustainen on henkilö, joka itse on maahanmuuttaja tai jonka toinen tai molemmat vanhemmat ovat ulkomailla syntyneitä. Määritelmä voi sisältää vaihtuvia taustamuutoksia kuten syntymämaa ja kansaisuus, äidinkieli ja syntyperä (Miettinen, 2019).

2.4.1 Maahanmuuttajataustaiset ammatillisessa koulutuksessa

Opetushallituksen (2024) mukaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksen ja koulutuksen tavoitteena on tarjota maahanmuuttajille kielellisiä ja muita valmiuksia, jotta he voivat toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja saada mahdollisuudet työelämään ja jatko-opintoihin. Ammatillisella koulutuksella on tavoitteena tarjota maahanmuuttajataustaisille nuorille ja aikuiselle mahdollisuus hankkia ammatti ja päästä työelämään. Koulutuksen aikana tehdään yhteistyötä työelämän kanssa ja osaaminen näytetään työpaikoilla (Opetushallitus, 2024).

Kärkkäinen (2017) toteaa, että ammatillisen koulutuksen tavoitteena maahanmuuttajataustaisille aikuisille on paitsi ammatillisten valmiuksien kehittyminen, myös kielitaidon vahvistaminen sekä sosiaalisen ja kulttuurisen ymmärtämisen lisääminen. Näiden avulla tuetaan kiinnittymistä työelämään ja yhteiskuntaan. Ammatillisen koulutuksen tulee huomioida monikulttuurisuus ja tukea jatkuvaa oppimista ja urakehitystä. Koulutuksen tavoitteeseen kuuluu työssäoppimisen merkityksen korostaminen ja kielitaidon integroituminen ammatilliseen osaamiseen sekä rakentaa maahanmuuttajataustaisille työelämän verkostoja edistäen sosiaalista osallisuutta (Kärkkäinen, 2017).

Vuonna 2023 ammatillista perustutkintoa opiskelevista 17 prosenttia oli muun kielisiä, mikä on kolme prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2021 (Shemeikka & Jauhiainen, 2023). Tilastot eivät kerro, kuinka kauan muunkieliset opiskelijat ovat asuneet Suomessa. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuu paljon maahanmuuttajataustaisia aikuisia. Koulutuksella on suuri rooli työelämään kiinnittymisessä. Suurimmalla osalla maahanmuuttajaopiskelijoista on tavoitteena suorittaa yksi tai useampi tutkinnon osa. Tutkinnon osilla voidaan täydentää työmarkkinoilla tarvittavaa osaamista ilman koko tutkinnon suorittamista. Usein maahanmuuttajaopiskelijat ovat keskimäärin vanhempia, noin puolet tutkinnon suorittaneista ovat 30–39-vuotiaita (Shemeikka ym., 2021).

Vuonna 2023 ammatillisen tutkintokoulutuksen opiskelijat edustivat 160 eri kansalaisuutta. Tilastojen mukaan eniten opiskelijoita on viime vuosina tullut Venäjältä, Virosta, Filippiineiltä ja Irakista. Kun alueellisesti tarkastellaan muunkielisten osuutta suhteessa ammatillisen koulutuksen kaikkiin opiskelijoihin, voidaan todeta suurimmaksi keskittymäksi Uudenmaan, jossa opiskelijoista muunkielisiä on neljäsosa. Vuonna 2023 puolet kaikista muunkielisistä tutkintotavoitteisista opiskelijoista oli Uudellamaalla, kun kotoperäisiä kieliä puhuvista opiskelijoista Uudellamaalla opiskeli reilu neljännes. Ammatillisessa koulutuksessa ei ole yhtenäisiä kielitaitovaatimuksia, vaan koulutuksen järjestäjä arvioi hakijan kielelliset edellytykset (Opetushallitus, 2024).

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat hakeutuivat ammatillisessa koulutuksessa eniten sosiaali- ja terveysalan, ravintoala- ja catering-alan sekä puhtaus- ja kiinteistöpalvelujen tutkintoihin. Näille aloille kiinnostuneisuus selittyvät matalalla kynnykselle työllistyä sekä mahdollisuus kehittää suomen kielen taitoa käytännön työympäristöissä. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhoitoala on viime vuosina korostunut maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kouluvalinnoissa. Myös palvelualat, kuten ravintola- ja caterin-ala sekä puhtaus- ja kiinteistöpalvelut, tarjoavat nopean väylän työmarkkinoille integroitumiseen. Tilastot kertovat, että näillä aloilla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on suurempi kuin keskimäärin ammatillisessa koulutuksessa (Opetushallitus, 2024).

2.4.2 Maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisy koulutuksen keinoin

Tutkimukset osoittavat, että koulutuksen puutteellisuus maahanmuuttajilla on yksi merkittävä tekijä syrjäytymiselle sekä koulutuksen että osallisuuden, työllisyyden ja jatko-opintojen kannalta. Bitsakosin (2023) tutkimuksessa on tutkittu matalasti koulutettujen maahanmuuttajien ja pakolaisten sosioekonomista integraatiota. Matala koulutustaso yhdistettynä muihin esteisiin lisää syrjäytymisen riskiä. Sosioekonomisen integraation vaikuttajina voitiin pitää työllisyyteen liittyviä haasteita, taloudellista toimeentuloa, puutteita omista oikeuksista ja heikkoja kognitiivisia taitoja (Bitsakos, 2023).

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikuttuneisuuden kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajille yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan heidän mahdollisuuksiaan oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämiseen. Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla (Laki kotouttamisen edistämisestä, 1386/2010).

Suomessa kotouttamislaki astui voimaan uudistettuna vuonna 2011, jonka tavoitteena on tukea maahanmuuttajia tehokkain ja tarpeenmukaisin toimenpitein. Koulutuspolitiikan

painopisteenä on tukea maahanmuuttajien kotoutumista ja edistää osallisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on myös auttaa maahanmuuttajia osallistumaan yhteiskunnan toimintaan ja löytämään paikkansa työelämässä ja koulutuksessa. Lisäksi kotouttamisessa painotetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta, ja ehkäistä erilaisia haasteita, kuten työttömyyttä ja syrjäytymistä suomalaisesta yhteiskunnassa. Laissa korostetaan, että kotouttaminen ei ole vain maahanmuuttajien velvollisuus, vaan myös vastaanottavan maan yhteiskunnan tehtävä (Laki kotouttamisen edistämisestä, 1386/2010).

Suomen kotoutumispolitiikka on Euroopan komission MIPEX 2025 -raportin mukaan saavuttanut hyviä tuloksia maahanmuuttajien kotoutuksessa, erityisesti työllisyyden ja koulutuksen alueilla. Raportin mukaan maahanmuuttajilla tarjotaan hyvät mahdollisuuden syrjintää vastaan ja tukee työelämän pääsyä esimerkiksi koulutuksen avulla. Raportissa todettiin, että erityisesti ammatillisiin koulukseen ja kielikouluksiin Suomi tarjoaa maahanmuuttajille mahdollisuuden osallistua (Migrant Intergration Policy Index, 2025).

Tammikuussa 2025 Suomen kotoutumislakiin tehtiin muutoksia, joissa painotettiin kotoutumispalveluiden vastuista ottaen huomioon työttömiä työnhakijoina olevien ja työvoiman ulkopuolella olevien tukeminen. Tavoitteena on parantaa yksilöllisiä polkuja työelämään ja koulutukseen sekä parantaa tarjontaa työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille. Lain mukaan ammatillinen koulutus voi toimia kotoutuksen tukena. Ammatillisen koulutuksen rooli on kotoutuksessa keskeistä ja laki tukee maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua ja edetä koulutuksessa (Laki kotoutuksen edistämisestä, 681/2023).

Työ- ja elinkeinoministeriön (2013) maahanmuuttajabarometrin mukaan työ on keskeinen yksittäinen tekijä kotouttamisessa, yhdessä kielitaidon ja asumisen kanssa. Työllistyminen on tärkeä osa sopeutumista uusiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin rakenteisiin. Muita tärkeitä seikkoja sopeutumiselle olivat terveyspalvelut, turvallisuus ja pääsy kouluun ja opiskeluun (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2103).

Tutkimukset osoittavat, että koulutuksella on keskeinen rooli maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisyssä. Erityisesti lainsäädännön, kulttuurien osallisuuden ja erojen huomioiminen ovat tärkeitä keinoja kotoutumisessa. Maahanmuuttajien kiinnittymistä onnistuneesti yhteiskuntaan edesauttavat hänen henkilökohtaiset tavoitteensa.

3 MAAHANMUUTTAJIEN KIINNITTYMINEN SUOMALAISEEN YHTEISKUNTAAN

3.1 Sosiaalinen kiinnittyminen

Tässä tutkimuksessa yhtenä käsitteenä on sosiaalinen kiinnittyminen yhteisöön kiinnittymisen näkökulmasta. Sosiaalinen kiinnittyminen käsittelee maahanmuuttajien sosiaalisia suhteita, verkostoja ja yhteisön hyväksyntää. Se heijastelee yksilön kokemusta siitä, miten vahvasti hän kokee olevansa osa yhteisöä. Yhteisön kontekstissa sosiaalisen integraation syntyyn vaikuttavat muun muassa yksilön vertaissuhteista saama sosiaalinen tuki, yksilön käsitykset omasta itsestä ja asemastaan suhteessa muihin yhteisön jäseniin (Brief & Weiss, 2002).

Maahanmuuttajien kiinnittymistä yhteiskuntaan voidaan pitää laajana kokonaisuutena, johon vaikuttavat sekä yhteiskunnalliset asiat että yksilön omat intressit ja hänen sosiaalinen ympäristönsä. Putnamin (2000) käsitteelliset teoriat selittävät näkökulman, miten yksilöiden ja yhteisöjen väliset suhteet tukevat maahanmuuttajia kiinnittymään yhteiskuntaan. Sosiaalinen pääoma voidaan teorian mukaan jaotella kahteen muotoon: *bonding*-pääomaan, joka tarkoittaa tiiviitä suhteita omaan yhteisöön ja *bridging*-pääomaan, jolla muodostetaan yhteyksiä eri yhteisöihin (Kuvio 1). *Bonding*- pääoma luo vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tarjoaa tukea, mutta samalla myös rajoittaa yksilön kontakteja yhteiskunnan muihin yhteisöihin. Maahanmuuttajayhteisöissä tämä näkyy usein siinä, että hakevat turvaa ja apua omilta yhteisöiltään, mikä tukee kiinnittymistä alkuvaiheessa, mutta saattaa ylläpitää erillisyyttä kantaväestöön. Maahanmuuttajien sosiaalinen kiinnittyminen edellyttää erityisesti *bridging*-päomaa eli kontaktit kantaväestöön ja eri taustoista tuleviin ihmisiin rakentavat luottamusta ja vuorovaikutusta sekä vahvistavat osallisuutta yhteiskuntaan. *Bridging*-pääomaa on merkityksellistä maahanmuuttajien kiinnittymisen kannalta, sille se mahdollistaa kontaktien luomisen kantaväestöön, työelämään ja yhteiskunnallisiin instituutioihin. Verkostot tarjoavat maahanmuuttajille tietoa ja resursseja sekä kokemuksia siitä, että yksilö on osa laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta (Putnam, 2000).

Putnamin (2000) mukaan yhteiskunta, jossa *bridging*-pääoma on vahvaa, kykenee tukemaan monimuotoisuutta ja lisäämään eri yhteisöjen välistä luottamusta.

Maahanmuuttajien osallistuminen kouluyhteisöiden ja työpaikkojen verkostoihin ovat tyypillisiä tilanteita, joissa sosiaalinen pääoma kehittyy. Tällaiset suhteet auttavat maahanmuuttajia omaksumaan yhteiskunnan toimintatapoja, mutta myös tuomaan omia kulttuurisia näkökulmiaan osaksi yhteistä sosiaalista kenttää. Sosiaalisen pääoman merkitystä pidetään kaksisuuntaisena: se ei ainoastaan tue yksilön kiinnittymistä yhteiskuntaan, vaan myös vahvistaa yhteiskunnan kykyä toimia monikulttuurisena. Sosiaalista kiinnittymistä voidaan ymmärtää ilmiönä, jossa yhteisöjen väliset suhteet ja vuorovaikutus muodostavat perustan keskinäiselle luottamukselle sekä yhteiskunnan sosiaaliselle yhtenäisyydelle. Tällöin kyetään paremmin ehkäisemään syrjäytymistä ja etnisiä jännitteitä, sillä eri yhteisöiden välillä on vuorovaikutusta ja luottamusta (Putnam, 2000).

Kuvio 1. Sosiaalisen pääoman kaksi muotoa mukaillen (Putnam, 2000).

Forsanderin (2004) tutkimukset osoittavat, että maahanmuuttajilla on usein vahvaa *bonding*-pääomaa omaan etniseen yhteisöönsä, mikä tarjoaa tukea ja arjessa selviytymisessä. Kuitenkin ilman riittävää *bridging*-pääomaa, joka yhdistää heidät kantaväestöön ja laajempiin yhteiskunnan verkostoihin, heidän kiinnittymisensä yhteiskuntaan ja työelämään on hidasta. Forsander (2004) korostaa, että yhteiskunnallinen konteksti, kuten hyvinvointialueiden politiikka vaikuttavat merkittävästi siihen kuinka sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä osataan hyödyntää (Forsander, 2004, 211–220).

Putnamin ja Forsanderin näkemykset osoittavat, että sosiaalisen pääoman eri muodot muodostavat keskeisen osan maahanmuuttajien yhteiskunnallisen kiinnittymisen, luottauksen syntymisen ja sosiaalisen yhtenäisyyden rakentumisesta (Forsander, 2004; Putnam, 2000).

Integraatiolla on kaksi erilaista merkitystä. Ensimmäinen tapa on nähdä integraatio vastakohtana disintegraatiolle. Tällöin etniset vähemmistöt, uskonnolliset ryhmät, alakulttuurit ja yksilöt ovat osa valtakulttuuria, jos he jakavat yhteisiä käytäntöjä, tavoitteita ja sosiaalista vuorovaikutusta enemmistön kanssa. Toinen tapa ymmärtää integraatio on vastakohtana segregaatiolle, eli eriytymiselle. Näitä kahta näkökulmaa voi yhdistää eli segregaatio voi olla integraation ääripää, ja sosiaalinen epätasa-arvo voi estää integraation (Weil & Crowley, 1994, 110–111).

3.2 Institutionaalinen kiinnittyminen

Tässä tutkimuksessa yhtenä käsitteenä on instituutionaalinen kiinnittyminen yhteisöön kiinnittymisen näkökulmasta. Instituutionaalinen kiinnittyminen viittaa siihen, että maahanmuuttaja kiinnittyy yhteiskuntaan virallisten instituutioiden kautta, kuten koulujärjestelmät, työelämä, sosiaalipalvelut ja hallinto ja saa niistä tukea ja osallisuutta. Sarvimäki, Valkonen ja Maliranta (2014) käsittelevät VATT- analyysissä Suomen maahanmuuton ja taloudellisia ja julkistaloudellisia vaikutuksia. Analyysin mukaan maahanmuuttajien asema yhteiskunnassa riippuu merkittävästi siitä, miten hyvin he ovat onnistuneet integroitumaan koulutukseen, terveydenhuoltoon tai työelämään. Analyysissä korostuu, että maahanmuuttajat voivat ajan myötä saavuttaa parannusta asemassa, mutta he kohtaava edelleen rakenteellisia haasteita. Työllistyminen ja opiskeluun pääsy eivät ole kantaväestön tasolla. Yhteiskunnan instituutioihin pääsy ei ole automaattista vaan vaatii yksilön ponnisteluja ja järjestelmien toimivuutta. Integrointi on prosessi, johon kuuluu sitoutuminen instituutioihin, osallisuuteen ja siihen, että maahanmuuttaja pystyy hyödyntämään yhteiskunnan tarjoamia rakenteita (Sarvimäki ym., 2014).

Beckerin (1960) mukaan yksilöt sijoittuvat yhteiskunnan rakenteisiin ja normeihin. Sitoutumin voi olla muodollista osallistuen koulukseen, työhön tai instituutioihin, mutta myös sosiaalista halua kuulua yhteisöön ja olla osa yhteiskuntaa. Sitoutumiseen vaikuttaa kuinka vahvasti yksilö on kiinnittynyt ympäröivään yhteiskuntaan (Becker, 1960).

Julkinen sektori on monikulttuurisen työelämän edelläkävijä Suomessa. Kouluissa, päiväkodeissa, kirjatoissa, terveyskeskuksissa ja vanhustenhoitoyksiköissä monikulttuurisuus on jo pitkään ollut Suomessa normaalia niin asiakkaiden kuin henkilökunnan keskuudessa. Ammatillista koulutusta on ollut tarjolla ja monikulttuurisuus sekä uusien työntekijöiden saatavuus on vastannut työvoimantarpeisiin. Suomen maahanmuuttajapolitiikan tavoitteena

on tukea maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tasa-arvoisen kohtelun lisäksi yhteiskuntaan sopeutuminen edellyttää erityisesti tukitoimia, kuten kielen oppimisen, opiskelun ja työllistymisen tueksi (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2024).

Institutionaalinen kiinnittyminen kuvaa maahanmuuttajien suhdetta keskeisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin, kuten koulutukseen, työmarkkinoihin ja kotouttamispalveluihin (Sotkasiira & Haikola, 2017). Kiinnittyminen ei ole yksilön ominaisuus, vaan vuorovaikutuksellinen ja rakenteellinen prosessi, jossa koulutusjärjestelmän ja työmarkkinoiden rakenteet muovaavat maahanmuuttajien mahdollisuuksia kiinnittyä yhteiskuntaan. Institutionaalinen kiinnittyminen toimii tällöin sekä yksilön, että yhteiskunnan kannalta keskeisenä mekanismina ehkäisten syrjäytymistä (Sotkasiira & Haikola, 2017).

3.3 Kielellinen kiinnittyminen

Kielellinen integraatio on keskeinen osa maahanmuuttajien sopeutusta uuteen yhteiskuntaa (Cummins, 1981; Berry, 1997). OECD:n (2025) mukaan maahanmuuttajien kielitaidon puute heikentää työmarkkinoille osallistumista ja rajoittaa sosiaalista kiinnittymistä. Tämä tukee myös Putnamin (2000) tutkimuksia, jotka korostavat kielen merkityksen sosiaalisen pääoman, osallisuuden ja yhteiskunnallisen kiinnittymisen rakentumisessa. Kielen osaaminen mahdollistaa maahanmuuttajia osallistumaan yhteiskunnan eri osa- alueisiin, kuten työelämään, koulutukseen ja sosiaalisiin verkostoihin. OECD:n (2025) raportin mukaan nopeaan työllistymiseen on jatkuvan kielen oppimiseen ja taitojen kehittymiseen.

Kielikoulutukset nähdään keskeisenä roolina edistää maahanmuuttajien osallistumista yhteiskuntaan. Kielitaito mahdollistaa tiedon haun, työnhaun ja työelämään siirtymisen sekä ammatillisen kommunikoinnin. Tärkeinä kiinnittymisen edistäjinä ovat räätälöidyt kielipolut, jotka on kehitetty tukemaan maahanmuuttajia, joilla ei ole ennestään sujuvaa kielitaitoa Kielipolut ovat institutionaalista integraatiota, jolla yhteiskunta helpottaa maahanmuuttajia osallisuuden ja kielitaidon kautta kiinnittymään yhteiskuntaan. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien koulutus ja kielitaito lisäävät kiinnittymistä, mikä näkyy parempana työllistymisenä (International Migration Outlook, 2025).

Kielellinen kiinnittyminen muodostuu usein arjen sosiaalisissa ympäristöissä. Kielitaidolla on tärkeä rooli myös hyvinvoinnin kokemukselle. Kielitaito voi lisätä tunnetta osallisuudesta ja hallinnasta uudessa elinympäristössä, kun taas kielellinen epävarmuus voi lisätä ulkopuolisuuden tunnetta (Häkkinen & Mikkilä-Erdmann, 2025).

Kärkkäisen (2017) mukaan maahanmuuttajien aikuisten kiinnittyminen edellyttää kielellistä tukea. Kielituki ei tulisi olla erillinen lisäpalvelu, vaan tulisi olla integroituna osaksi koulutusta. Ilman jatkuvaa kielellistä tukea opiskelijoiden osallistuminen jää helposti

pinnalliseksi, mikä heikentää todellista osallisuutta oppimisympäristöissä (Kärkkäinen, 2017). Eurooppalaiset suositukset, kuten Council on Europen LASLLIAM-viiteopas, korostaa erityisesti vähän koulututtujen sekä heikosti lukemista ja kirjoittamista osaavien maahanmuuttajien tarvitsemaan yksilöllistä ja rakenteellista kielitukea (Council on Europe, 2022).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää, miten maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat ammatillisen koulutuksen ja millaisena he näkivät sen merkityksen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisen väylänä. Tavoitteena oli tarkastelle niitä kokemuksia, joiden kautta ammatillinen koulutus on tukenut maahanmuuttajataustaisten aikuisten yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Näin ollen tutkimuksen painopiste on kokemuksesta muodostuneiden käsitysten tutkimisessa. Tavoitteena on ymmärtää maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia.

Gradututkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisena maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat ammatillisen koulutuksen roolin, yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä?
2. Miten ammatillinen koulutus on tukenut maahanmuuttajataustaisia aikuisia yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä?

4.2 Metodologiset lähtökohdat

Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, sillä tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja sille annettuaja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 25). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa syvällistä ja merkityksellistä tietoa tutkittavasta ilmiöstä tutkimukseen osallistuvien kokemusten ja tulkintojen kautta (Cohen ym., 2028) Tutkimuksen kohteena on ihmiset ja heidän elämäntodellisuutensa, ja tarkastelun keskiössä ovat yksilöiden kokemuksen ja niiden tulkinnat (Raatikainen, 2005; Vilkka, 2020, 123). Tutkimus perustuu aineistolähtöiseen ja teorianohjaavaan sisällönanalyysin, jonka tavoitteena on jäsentää kokemuksia osana institutionaalista ja sosiaalista kontekstia.

Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena, jonka avulla selvitettiin, kuinka ammatillinen koulutus on auttanut maahanmuuttajataustaisia aikuisia kiinnittymään suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Haastattelun avulla on mahdollista tarkastella,

millaisia merkityksiä osallistujat liittävät ammatilliseen koulutukseen sekä millaisina he kokevat koulutuksen roolin omassa kiinnittymisessään yhteiskuntaan.

Tutkimuksessa tarkasteltavat kokemukset ammatillisesta koulutuksesta sekä yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisestä rakentuvat sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksiin vaikuttavat muun muassa lähtömaan kulttuurinen ja kielellinen tausta sekä suomalaisen yhteiskunnan ja koulujärjestelmän käytännöt. Kokemukset ja niille annetut merkitykset muodostuvat vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa, minkä vuoksi tutkimuksessa tarkastellaan yksilöllisiä kokemuksia osana laajempia yhteiskunnallisia ja institutionaalisina rakenteina.

4.3 Tutkimusaineiston keruu ja kohderyhmä

Tutkimuksessa haastattelujen avulla selvitettiin, millaisena maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokevat ammatillisen koulutuksen merkityksen yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymiseen. Tässä tutkimuksessa haastattelujen tavoitteena oli ymmärtää, millaisia merkityksiä tutkittavat liittävät ammatilliseen koulutukseen sekä miten he kokevat kiinnittymisen suomalaiseen yhteiskuntaan.

Haastattelu soveltuu hyvin laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, koska se mahdollistaa vastaajien omien näkemyksien, kokemusten ja tulkintojen esiin tuomisen joustavasti ja vuorovaikutteisesti (Vilkka, 2020,102). Haastattelujen suunnittelussa on tärkeää, että vastaajat voivat käsitellä tutkimuksen keskeisiä aiheita ja antamaan oman näkemyksensä asioihin. Tärkeää on, että haastattelu on suunniteltu huolellisesti etukäteen, vaikka kysymysten järjestys ja painotus saattaisivat muuttua (Vilkka, 2020).

Tässä tutkimuksessa kysymyksiä laatiessa oli tärkeää huomioida, että haastateltavat olivat maahanmuuttajataustaisia aikuisia, joiden äidinkieli ei ole suomi. Tässä tutkimuksessa oli huomioitava, että haastateltavan kielitaito vaikutti haastatteluun, jolloin tutkimuskysymykset tuli esittää suomeksi selkokielellä ja tarvittaessa kysymyksiä toistettiin tai tarkennettiin. Tutkijan roolina oli varmistaa, että haastateltavien vastaukset tulkittiin mahdollisimman oikein ja että yhteinen ymmärrys säilyi koko haastattelun ajan (Hirsjärvi ym., 2009, 210).

Haastattelutilanne rakentuu aina haastattelijan ja haastateltavan välisestä vuorovaikutuksesta. Haastattelijan tehtävänä on kertoa selkeästi haastateltaville haastattelun tarkoitus ja luottamuksellisuus sekä haastattelun aikana ohjata keskustelua siten, että tutkittavat voivat vastata kokemuksellisesti ja omista näkökulmistaan käsin. On myös tärkeää, että haastattelutilanteessa haastateltava ja haastattelija ymmärtävät toisiaan. Kysymysten tulisi olla sellaisia, että ne ohjaavat haastateltavan vastaamaan kokemuksellisesti.

Haastattelujen riittävyys osoittautuu usein siinä vaiheessa, kun mitään uutta ei enää ilmene ja samat teemat alkavat toistua haastateltavilla (Vilkka 2020, 128–129).

Tähän tutkimukseen haastateltavat oli valittu kokemuksen perusteella. Valintakriteeri oli, että osallistujilla oli kokemusta kiinnittymisestä ja, että he olivat suorittaneet ammatillisen koulutuksen sekä olivat sijoittuneet työelämään koulutuksen jälkeen. Näin varmistettiin, että haastateltavilla oli omakohtaista kokemusta ammatillisesta koulutuksesta ja työelämään kiinnittymisestä. Haastateltavat eivät olleet kaikki suorittaneet samaa ammatillista tutkintoa, vaan heidän taustansa koostui erilaisista tutkinnoista.

Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto kerättiin ammatillisesta koulutuksesta valmistuneilta maahanmuuttajataustaisia aikuisilta, jotka ovat suorittaneet ammatillisen koulutuksen. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaisia aikuiset olivat suorittaneet ammatillisen koulutuksen pääkaupunkiseudulla. Tutkittaviin otettiin yhteyttä sosiaalisen median kautta viestillä. Yhteydenottoviestissä kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, vapaaehtoisuudesta sekä siitä, että osallistujien anonymiteetti turvataan. Tutkimukseen pyydettiin yhteensä kymmentä maahanmuuttajataustaista aikuista, joista seitsemän suostui osallistumaan haastatteluun.

Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla toukokuun 2024 ja lokakuunn 2024 välisenä aikana. Haastattelujen tavoitteena oli, että haastateltavat osaisivat tarkastella omia kokemuksiaan liittyen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään kiinnittymiseen. Haastattelukysymyksiä voitiin muokata haastattelun edetessä ja vastaajilla oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä, jos vastauksissa ilmeni jotain mielenkiintoista, tai jotakin, mitä ei osattu etukäteen huomioida. (Vilkka 2020, 101–102; Hirsjärvi ym., 2009, 204; Ojasalo ym., 2014, 41).

Haastateltaville kerrottiin tutkimukseen osallistumisen perustuvan täysin vapaaehtoisuuteen. Osallistujille kerrottiin, että he voivat halutessaan keskeyttää tutkimukseen osallistumisensa tai peruuttaa sen kokonaan. Haastateltaville annettiin tietosuojailmoitus ja tutkimuslupa allekirjoitettavaksi. Lain mukaan tietosuojailmoitus tulee tehdä, jos käsitellään henkilötietoja. Tutkimuksessa käsiteltiin epäsuoria henkilötietoja kuten koulutustaustaa, ammattiroolia ja yleistä maantieteellistä sijaintia Suomessa.

Haastattelut toteutettiin lähitapaamisina pääkaupunkiseudulla, ja niihin varattiin aikaa 1–2 tuntia, osallistujien aikataulujen mukaan. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin hyödyntäen Wordin sanelutoimintoa. Tallenteet ja litteroinnit tallennettiin turvallisesti Tampereen yliopiston suojattuun pilvipalveluun. Haastatteluihin kului aikaa yhteensä noin kymmenen tuntia. Haastateltavien haastattelutilanteet vaihtelivat 45 minuutista kahteen tuntiin.

Kaikki haastateltavat olivat EU:n ulkopuolelta Suomeen muuttaneita maahanmuuttajataustaisia aikuisia. Heidän alkuperäiset kotimaansa sijaitsivat Lähi-idässä, ja

heidän äidinkielensä oli turkki, arabia, farsi ja kurdin kieli. Haastateltavat olivat asuneet Suomessa 4–15 vuotta, ja heidän kielitaidossaan oli haastattelun perusteella merkittäviä eroja. Tämän vuoksi haastattelukysymykset esitettiin suomeksi selkokielellä ja vastauksia täsmennettiin tarvittaessa, jotta haastattelutilanteessa saavutettiin mahdollisimman yhteinen ymmärrys.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksessa pyrittiin tavoittamaan haasteltavien kokemuksiin pohjautuvia keskeisiä näkökulmia ammatillisesta koulutuksesta ja sen merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämään kiinnittymisen väylänä. Aineiston analysointi käynnistettiin mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, jotta haastattelutilanteiden konteksti ja tutkijan tekemät havainnot tukivat analyysiprosessia (Ojasalo ym., 2014, 111).

Tutkimusaineisto analysoitiin teorianohjaavan sisältöanalyysin periaatteita noudattaen. Analyysissä edettiin aineistolähtöisesti siten että haastatteluaineistosta tunnistettiin tutkimuskysymyksiin liittyviä merkityksellisiä ilmaisuja, minkä jälkeen aineistoista nousseita kategorioita tarkasteltiin suhteessa tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Viitekehyksen pohjalta esiin nousseita kategorioita voitiin tarkentaa ja kehittä edelleen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 108). Tutkimuksessa on teoriaohjaava lähestymistapa, joka mahdollisti aineiston ja teorian tarkastelun, mitkä kiinnittymisen muodot painottuivat tässä aineistossa.

Aineistoa tarkasteltiin huolellisesti lukemalla litteroitu haastatteluaineisto useaan kertaa kokonaiskuvan muodostamiseksi. Analyysissä keskityttiin tunnistamaan aineiston keskeiset merkityssisällöt sekä haastateltavien kokemuksista ilmenevät yhtäläisyydet (Tuomi & Sarajärvi, 2018,110). Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin tekstimuotoon Microsoft Wordin litterointitoiminnan avulla. Litteroitua aineistoa kertyi 49 sivua. Litteroinnissa keskityttiin haastateltavien puheeseen ja sen sisällölliseen merkitykseen (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen, 2014, 118.) Litteroinnin tarkkuus määrittyy tutkimuksen tarkoituksen ja lähestymistavan mukaan, eikä haastateltavien puhetta saa muuttaa tai muokata litterointivaiheessa. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 15–16; Vilkka, 2020, 138).

Aineiston analyysissä edettiin siten, että litteroidusta aineistosta tunnistettiin tutkimuskysymyksiin vastaavat alkuperäiset ilmaukset, jotka merkittiin haastattelutekstiin. Tutkimuksessa etsittiin vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen. Analyysi eteni vaiheittain siten, että litteroidusta aineistosta tunnistettiin tutkimuskysymyksiin vastaavat alkuperäisilmaisut eli sitaatit, jotka koottiin erilliseen Word-tiedostoon. Pelkistämisessä sitaatteja tiivistetään säilyttäen niiden alkuperäinen merkityssisältö. Pelkistetyt ilmaukset

ryhmiteltiin sisällöllisen yhteneväisyyden perusteella alakategorioiksi, jotka edelleen yhdistettiin laajemmiksi yläkategorioiksi (Kyngäs ym., 2020). Alakategoriat muodostuivat haastatteluaineistosta, kun taas yläkategoriat jäsentyivät tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen avulla. Kategoriat kuvasivat tutkittavan ilmiön ominaisuuksia ja haastateltavien käsityksiä (Kyngäs ym., 2020). Molemmille tutkimuskysymyksille laadittiin omat analyysitaulukot.

Ensimmäinen tutkimuskysymys tarkastelee, millaisena maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat ammatillisen koulutuksen merkityksen yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Tähän tutkimuskysymykseen liittyvät alkuperäiset ilmaisut pelkistettiin ja ryhmiteltiin analyysitaulukkoon (taulukko 1). Pelkistämistä ohjasivat vastausten sisällöllinen toistuvuus sekä merkityksellinen yhteneväisyys. Analyysin tuloksena muodostui kaksi keskeistä yläkategoriaa, institutionaalinen ja sosiaalinen kiinnittyminen. Institutionaalinen kiinnittyminen näyttäytyi erityisesti siinä, että kaikki tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaiset aikuiset kuvasivat ammatillisen koulutuksen olevan keskeinen yhteiskunnallinen rakenne, joka mahdollistaa osallisuuden ja ehkäisee syrjäytymistä sekä tukee siirtymistä työelämään.

Sosiaalinen kiinnittyminen puolestaan ilmeni haastateltavien myönteisinä kokemuksina opiskeluun sitoutumisessa, koulutuksessa viihtymisessä, sekä opetuksen ja opettajan tuen merkityksessä. Kaikki kysymykseen vastanneet maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat, että ilman ammatillista koulutusta heille ei olisi ollut mahdollisuutta päästä työelämään. Lisäksi kaikki haastatteluun vastanneet olivat viihtyneet ammatillisessa koulutuksessa ja kokeneet sen tarpeelliseksi osaksi omaa työllistymistään. Suurin osa vastaajista kuvaili ammatillista koulutusta erittäin positiivisesti, ja he usein mainitsivat myös opetuksen ja opettajan merkityksen työelämään siirtymisen kannalta. Ammatillinen koulutus näyttäytyi analyysin perustella sekä institutionaalista että sosiaalista kiinnittymistä tukevana kokonaisuutena.

Taulukko 1. Esimerkki ensimmäisen tutkimuskysymyksen aineistoanalyysin etenemisestä, jossa alakategoriat syntyivät haastatteluaineistosta ja yläkategoriat kuvaavat teoreettista viitekehystä.

Sitaatti	**Pelkistys**	**Alakategoria**	**Yläkategoria**
Suomessa mamujen on pakko käydä joku ammattikoulu, että pääsee töihin. H1	Osallistuttava koulutukseen	Osallisuus	**Institutionaalinen kiinnittyminen**
Ilman kouluun pääsemistä istuisin kotona, tekemättä mitään. H2	Tärkeää päästä kouluun	Osallisuus	
Koulussa mua autettiin löytämään, mun omat kiinnostuksen kohteet. H3	Kiinnostuksen kohteet	Opintoihin sitoutuminen	**Sosiaalinen kiinnittyminen**
Itse pitää olla aktiivinen ja positiivinen, muuten ei saa mitään. H5	Aktiivien opiskelija	Opiskelumotivaatio	
Koulussa pääsee kokeilemaan erilaisia työharjoittelupaikkoja, ei ole pakko jäädä, jos ei tykkää H6	Kokeilun mahdollisuudet.	Työharjoittelu	**Institutionaalinen kiinnittyminen**
Pääsin harjoittelupaikasta suoraan töihin. Tein pitkän harjoittelun. H4	Työpaikan löytäminen	Työharjoittelu	

Toinen tutkimuskysymys tarkasteli, miten ammatillinen koulutus on tukenut maahanmuuttajataustaisia aikuisia yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Analyysi eteni samojen teorianohjaavan sisältöanalyysin periaatteiden mukaisesti kuin ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla (taulukko 2).

Toisen tutkimuskysymyksen analyysin tuloksena muodostui kaksi kiinnittymisen muotoa, kielellinen ja institutionaalinen kiinnittyminen. Kielellinen kiinnittyminen ilmeni suomen kielen taidon vaatimuksina erityisesti työelämän vuorovaikutustilanteissa. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat kielitaidon kehittymisen keskeiseksi tekijäksi työelämään sijoittumisessa sekä tulevien uramahdollisuuksien kannalta. Institutionaalinen kiinnittyminen rakentui työelämän pelisääntöjen ja työaikoihin liittyviin käytäntöjen omaksumisen kautta sekä ammatilliseen osaamiseen. Vastauksissa korostuivat vaatimukset ammattitaidosta, työaikojen noudattamisesta sekä työpaikan toimintakulttuuriin

sopeutumisesta. Haastateltavat kuvasivat näiden tekijöiden tukevan heidän siirtymistään ja kiinnittymistään suomalaiseen työelämään.

Taulukko 2. Esimerkki toisen tutkimuskysymyksen aineistoanalyysin etenemisestä, jossa alakategoriat syntyivät haastatteluaineistosta ja yläkategoriat kuvaavat teoreettista viitekehystä.

Sitaatti	**Pelkistys**	**Alakategoria**	**Yläkategoria**
Työnantaja vaatii suomen kielen taidon H2	suomen kielen osaaminen	vuorovaikutustaidot	**Kielellinen kiinnittyminen**
Pitää osata puhua suomea, että voi puhua asiakkaisen kanssa. H3	kommunikointi suomeksi	vuorovaikutustaidot	
Pitää osaa ammatti tosi hyvin. H5	ammattitaito	osaaminen	**Institutionaalinen kiinnittyminen**
Töissä ei enää opettaja auta, jos et osaa tehdä sun työtehtävää. H6	ammattitaito	osaaminen	
Aikataulujen noudattaminen on tarkkaa Suomessa ja koulussa ja siitä muistutettiin aina. H1	aikataulujen noudattaminen	työaikojen noudattaminen	**Institutionaalinen kiinnittyminen**
Pitää ymmärtää, että töissä, pitää olla ajoissa H7	aikataulut	työehtosopimus	

Sitaatit on kirjoitettu maahanmuuttajien puhekielellä, mutta niitä on muokattu hieman ymmärrettävyyden ja luettavuuden parantamiseksi. Sitaateista on poistettu ylimääräiset täytesanat, jotta niiden sisältö säilyisi selkeänä ja ytimekkäänä. Tutkimukseen vastanneet maahanmuuttajataustaiset aikuiset on merkitty sitaatin loppuun H-kirjaimella, ja haastateltavat on numeroitu numeroin 1–7. Tämä numerointi auttaa erottamaan eri haastateltavat toisistaan ja varmistaa, että jokaisen vastaajan näkemykset tulevat esille yksilöllisesti.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Institutionaalinen kiinnittyminen osaksi yhteiskuntaa

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia suhteessa tutkimuskysymyksiin ja teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimustulokset nousivat maahanmuuttajataustaisten aikuisten haastatteluista, joita tulkitaan sosiaalisen, institutionaalisen ja kielellisen kiinnittymisen kautta. Tulokset esitetään tutkimuskysymysten mukaisesti. Tutkimuskysymysten pohjalta aineistosta muodostettiin aineistoin analyysitaulukot, joiden avulla tulokset jäsennettiin.

Tutkimuksen ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin, millaisina merkityksiä maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat ammatillisen koulutuksen roolin, yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Aineistosta institutionaalinen kiinnittyminen nousi keskeiseksi kiinnittymisen muodoksi erityisesti syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten mukaan ammatilliseen koulukseen päätyminen näyttäytyi heillä ainoana keinona päästä osaksi yhteiskunnallista toimintaa ja työelämään. Useat haastateltavat kuvasivat, että ilman koulutukseen pääsyä he olisivat jääneet kotiin vailla mielekästä tekemistä ja mahdollisuutta edetä elämässä myös kouluympäristö koettiin turvalliseksi paikaksi, jonne oli helppo tulla. Koulutukseen osallistuminen tarjosi rakenteen arkeen, päivittäisen paikan olla sekä mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Vastaajien keskuudessa nousi esille koulun merkityksellisyys heidän elämässään ja koulutukseen hakeutumisen taustoissa. Koulu koettiin hyväksi ympäristöksi, josta löytyi myös uusia ystäviä. Koulu oli hyvä paikka, johon tulla päivittäin viettämään aikaa.

Institutionaalisen kiinnittymisen näkökulmasta koulutus toimii yhteiskunnallisena rakenteena, joka mahdollistaa yksilön osallistumisen yhteiskunnan toimintoihin. Ammatillinen koulutus ei näyttäytynyt ainoastaan osaamisen hankkimisessa, vaan väylänä tulla osaksi instituutiota, jossa kouluun pääseminen nähdään tärkeän edellytyksenä työelämään pääsylle.

> ”Jos en olisi päässyt kouluun, istuisin edelleen kotona lasten kanssa” H3
>
> ”Ilman kouluun pääsemistä olisin kotona, tekemättä mitään.” H2
>
> ”Saan paljon uusia ystäviä, ketkä tykkäävät samoista jutuista, kuin minä” H7

Haastateltavat kokivat myös, että maahanmuuttajataustaisia aikuisia ohjataan usein ammatilliseen koulutukseen esimerkiksi Työ- ja elinkeinopalveluidenkautta. Todistusten merkitys nousi vastauksissa voimakkaasti esille, ja ne nähtiin olevan keskeinen edellytys työelämään pääsylle. Todistusten arvostus voidaan tulkita sekä lähtömaiden koulutuskulttuurien vaikutuksena, että suomalaisen yhteiskunnan meritokraattisen järjestelmän vaatimuksena.

> ”Te- toimisto lähettää aina kaikki mamut ammattikouluun, jos sulla ei ole töitä.”H4
> ”Maahanmuuttajilla on oltava todistus, jos haluaa päästä töihin”H3
> ”Todistus on todella tärkeä maahanmuuttajille”H6
> ”Suomessa mamujen on pakko käydä joku ammattikoulu, että pääsee töihin.” H1
> ”Jos käy amiksen voi hakea korkeakouluun” H6

Vastauksissa oli havaittavissa, että koulun yhteisöllisyyttä pidettiin positiivisena asiana ja koettiin, että koulussa oli tarpeellista olla ja oppia. Vastaajat pitivät tärkeänä myös mahdollisuutta tutustua erilaisiin ihmisiin. Osa vastaajista koki, että koulu valmisti heitä tulevaan ammattiin. Koulutus koettiin parhaaksi keinoksi päästä työelämään ja samalla tutustua peremmin kantasuomalaiseen väestöön. Ammatillisen koulutuksen koettiin antavan myös eväitä työpaikan saamiseen ja väylänä jatko-opintoihin mm. ammattikorkeakouluun.

> ”Jos en olisi ollut koulussa en tietäisi mitään, miten haen töihin.” H5
> ”Ne auttaa hakemaan kouluun ja sitten töihin” H7
> ”Usein kaikki mun omat kaverit ovat saman maalaisia, kuin minä, mutta koulussa on myös suomalaisia, johon voi tutustuttua” H6

Aineiston perusteella institutionaalinen kiinnittyminen ei kuitenkaan rakentunut täysin yksilön omien valintojen mukaan. Joillekin haastateltaville ammatillinen koulutus näyttäytyi ainoana tarjolla olevana vaihtoehtona. Tästä huolimatta koulutus koettiin merkitykselliseksi ja toimivaksi väyläksi kohti työelämää sekä roolia yhteiskunnassa.

5.2 Sosiaalinen kiinnittyminen ja osallisuus

Sosiaalinen kiinnittyminen nousi aineistossa esiin erityisesti opintoihin kiinnittymisen kouluyhteisön ja opettajan roolin kautta. Haastateltavat kuvasivat koulua turvallisena ja myönteisenä ympäristönä, johon oli helppo tulla ja jossa he kokivat olevansa hyväksyttyjä.

Tässä tutkimuksessa opintoihin kiinnittyminen kuvaa positiivista asennoitumista opiskeluun ja koulunkäyntiin. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksien mukaan

opiskeluun osallistuminen aktiivisesti lisäsi heidän oppimistaan ja tavoitteisiin pääsemistä. Opintoihin kiinnittyminen kuvaa kokemuksia siitä, kuinka motivoituneita ja sitoutuneita opiskeluun ollaan.

Suurin osa vastaajista koki, että kouluun lähteminen päivittäin oli mukavaa, vaikka opiskelu oli välillä vaikeaa ja turhauttavaa. Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että koulussa oppii aina jotain uutta. Osa vastaajista mainitsi, että koulussa tehdään monipuolisesti erilaisia asioita ja opitaan uusia taitoja. Vastaajat arvostivat opettajan roolia, ja heidän mielestään opettaja oli luonut heille monia mahdollisuuksia kehittyä taitaviksi ammattilaisiksi. Osa vastaajista koki, että opettaja oli oikeasti kiinnostunut heidän oppimisestaan ja tulevaisuudestaan.

Sosiaalisen kiinnittymisen näkökulmasta nämä kokemukset osoittavat, että koulutus ei toimi ainoastaan institutionaalisena rakenteena, vaan myös sosiaalisena paikkana, jossa kiintyminen rakentuu vuorovaikutuksen, luottamuksen ja osallisuuden kautta. Opettajan tuki ja kouluyhteisön ilmapiiri vahvistivat haastateltavien sitoutumista opintoihin ja lisäsivät heidän uskoaan omiin mahdollisuuksiinsa.

> ”Oli kivaa oppia uutta, mulla oli paras ope”H3
> ”Kouluun oli aina kiva mennä, vaikka välillä väsytti.” H5”
> ”Koulussa mua autettiin löytämään, mun omat kiinnostuksen kohteet.” H3
> ”Itse pitää olla aktiivinen ja positiivinen, muuten ei saa mitään.” (H5)

Aineiston perusteella sosiaalista kiinnittymistä ohjaa yksilön oma motivaatio ja tavoitteet koulutusta kohtaan. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten oma motivaatio ja aktiivisuus nousivat aineistossa merkittäviksi tekijöiksi sosiaalisen kiinnittymisen muodostumisessa. Haastatteluissa osa vastaajista korostivat, että aito motivaatio opintoja kohtaan pitää syntyä itsestään. Heidän mielestään kukaan muu ei voi pakottaa ihmistä menemään kouluun, vaan opiskelu vaatii omaa sitoutumista kehittää itseään. Koettiin myös, että opiskelu vaikutti positiivisesti heidän omaan tulevaisuuteensa.

> ”Joka aamu pitää lähteä kouluun, vaikka aina ei huvittaisikaan.” H3
> ”Itse pitää olla aktiivinen ja positiivinen, muuten ei saa mitään.” H5

5.3 Institutionaalinen kiinnittyminen kohti työelämää

Institutionaalinen kiinnittyminen ilmeni aineistossa myös koulun ja työelämän välisen yhteistyön kautta. Työharjoittelut nousivat keskeisiksi keinoiksi tutustua työelämään, luoda kontekseja ja parantaa työllisyysmahdollisuuksia. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksien mukaan opintojen aikana löytyvälle työharjoittelupaikalla on merkittävä vaikutus omaan työllistymiseen. Työelämäyhteistyö on keskeisessä roolissa nykyaikaista koulutusta, sillä se luo verkostoja työelämän kanssa. Erilaisten työharjoittelupaikkojen tarjoamat kokemukset nousivat esiin työllistymisen näkökulmasta.

Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksien mukaan kaikki kokivat, että työharjoittelu on vaikuttanut positiivisesti heidän työllistymiseensä. Opettajalla nähtiin myös olevan suuri rooli työharjoittelupaikkaan sijoittumisessa. Opettajan apu koettiin korvaamattomaksi, ja ilman hänen tukeaan työpaikan saaminen ei olisi ollut mahdollista. Opettajan hyvä ohjaus ja verkostot olivat myönteisesti vaikuttaneet työllistymiseen.

Institutionaalisen kiinnittymisen näkökulmasta työharjoittelu toimi siirtymävaiheena koulutuksen ja työelämän välillä. Se mahdollisti työelämän sääntöihin, vaatimuksiin ja toimintakulttuuriin tutustumisen turvallisessa ympäristössä.

> ”Pääsin harjoittelupaikasta suoraan töihin. Tein pitkän harjoittelun.” H5
> ”Opettaja osasi hyvin auttaa meitä harjoittelu/ työpaikan etsimisessä” H3
> ”Minulla oli paras opettaja, ilman häntä en olisi tässä ja työelämässä” H4

Vastauksissa oli havaittavissa, että työharjoittelupaikkojen valinta ja kokemukset vaihtelivat maahanmuuttajataustaisten aikuisten keskuudessa. Vastauksissa ilmeni, että jos työharjoittelupaikka ei tuntunut mieluisalta he pystyivät lopettamaan työharjoittelun ilman että se aiheutti haasteita. Haastateltavat arvostivat sitä, että he itse pystyivät valitsemaan myös työharjoittelupaikan. Osa vastaajista koki työharjoittelun avartavan omia työllistymismahdollisuuksia. Vastaajista muutama koki työharjoittelupaikat erittäin rasittaviksi, erityisesti silloin kun heille ei maksettu palkkaa. Vastaajat pitivät tärkeänä myös sitä, että erilaisista harjoittelupaikoista kerrottiin heillä avoimesti ja annettiin mahdollisuus tutustua erilaisiin harjoittelupaikkoihin.

> ”Työharjoittelussa pääsi hyvin tutustumaan erilaisiin työpaikkoihin.” H4
> ”Koulussa pääsee kokeilemaan erilaisia työharjoittelupaikkoja, ei ole pakko jäädä, jos ei tykkää”. H3
> ”Tärkeää oli, että meille kerrottiin erilaisista työpaikoista”H5
> ” Työharjoittelu oli ihan ok, mutta en halua olla ilmaiseksi töissä” H6

Institutionaalisen kiinnittymisen näkökulmasta työharjoittelu toimi siirtymävaiheena koulutuksen ja työelämän välillä. Se mahdollisti työelämän sääntöihin, vaatimuksiin ja toiminta kulttuurin tutustumista turvallisessa ympäristössä.

5.4 Kielellinen kiinnittyminen osaksi yhteiskuntaa

Toisen tutkimuskysymyksen perusteella kielellinen kiinnittyminen nousi keskeiseksi tekijäksi yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä. Kaikki haastateltavat korostivat suomen kielen taidon merkitystä työnhaussa ja työelämässä pärjäämisessä. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemusten perusteella suomen kielen taito koettiin erityisen tärkeäksi, ja sillä nähtiin olevan keskeinen rooli työllistymisessä. Kielitaidon merkitys korostui jo työnhakuvaiheessa, mutta sen osaaminen koettiin välttämättömäksi myös työelämässä selviytymisen kannalta.

Tässä tutkimuksessa kielitaidon tärkeys ilmeni erityisesti työpaikan saannin mahdollisuuksien ja työpaikalla selviytymisen näkökulmasta. Kaikki haastateltavat nostivat esiin, kuinka tärkeää on panostaa suomen kielen oppimiseen, ja toivat esiin tarpeen lisätä suomen kielen opetusta kouluissa.

Valtaosa vastaajista koki, että työpaikoilla edellytetään sujuvaa suomen kielen taitoa. Osa vastaajista koki, että heikko kielitaito vaikeuttaa työskentelyä ja kommunikointia erityisesti asiakkaiden kanssa. Maahanmuuttajataustaisista aikuisista monet näkivät, että työnantajat asettavat suomen kielen taidon tärkeäksi vaatimukseksi. Suomen kielellä koettiin olevan merkittävä vaikutus työelämässä menestymiseen.

> ”Töissä pitää osata puhua suomea” H1
>
> ”Työnantaja vaatii suomen kielen taidon” H4
>
> ”Pitää osata puhua Suomea, että voi puhua asiakkaisen kanssa.” H3
>
> ”Työhaastattelussa pitää osata jo suomea ja vastata kysymyksiin” H6

Kokemusten mukaan maahanmuuttajataustaisten aikuisten kielitaidon kehittymiseen vaikuttivat heidän oman motivaationsa ja tahtotilansa oppia sujuvaa suomen kieltä. Oma aktiivisuus nähtiin keskeisenä tekijänä kielen oppimisessa. Osa vastaajista kertoi kokevansa suomen kielen vaikeaksi sekä opiskelun haastavaksi. Samalla korostui näkemys siitä, että kielen oppimisessa on tärkeää uskaltaa puhua ja käyttää suomea, vaikka se tuntuisikin vaikealta.

> ”Itse pitää myös opiskella Suomea, muuten ei opi.” H3

”Suomen kielen taito, ei ole riittävä” H1

”Pitää vain päättää, että yritän puhua, vaikka en osaa” H6

” Pitää harjoitella, jos haluaa oppia” H7

Monet vastaajat kritisoivat saamaansa kieltenopetusta koulutuksen aikana. He kokivat, että suomen kieltä olisi pitänyt opiskella huomattavasti enemmän, ja opettajien olisi tullut korostaa kielen tärkeyttä niin opiskelussa kuin työelämässäkin. Erityisesti korostettiin, että koulussa opetettu suomen kieli ei vastannut käytännön työelämässä tarvittavaa kieltä, mikä aiheutti hankaluuksia esimerkiksi työpaikoilla kommunikoidessa. Lisäksi osa maahanmuuttajataustaisista aikuisista toi esiin, että opettajat suhtautuivat negatiivisesti, jos oppitunneilla käytettiin jotain muuta kieltä kuin suomea.

”Suomi on koulussa erilaista kuin työpaikalla” H4.

”Koulussa piti puhua vain Suomea. Opettaja ei tykännyt, jos puhuimme omaa äidinkieltä” H5.

”Koulussa pitäisi opiskella Suomea enemmän”H7

Kielellinen kiinnittyminen näyttäytyi aineostossa institutionaalisena vaatimuksena, joka määrittää mahdollisuuksia työllistyä ja edetä työelämässä. Samalla aineisto osoitti, että koulutuksessa saatu kielenopetus ei aina vastannut työelämän todellisia kielellisiä vaatimuksia ja mikä vaikeutti työpaikalla toimimista. Kielellinen kiinnittyminen näyttäytyy keskeisenä osana maahanmuuttajataustaisten aikuisten kouluttautumiselle ja työllistymiselle, samalla edellytyksenä myös heidän sosiaaliselle ja institutionaaliselle kiinnittymiselleen yhteiskuntaan.

5.5 Institutionaalisen kiinnittymisen edellytyksenä työelämätaidot ja ammatillinen osaaminen

Tutkimuksen toisen tutkimuskysymyksen perusteella vastaajien kokemuksista nousivat keskeisesti esiin ammatillinen osaaminen ja työelämätaidot, jotka muodostivat aineisossa keskeisen osan institutionaalista kiinnittymistä. Tässä yhteydessä ammatillinen osaaminen viittaa sekä kädentaitoihin, että oman alan substanssiosaamiseen, joka liittyy erilaisiin työtehtäviin kyseisellä alalla. Lisäksi ammatillinen osaaminen kuvastaa, kuinka vastaajat kokevat oman osaamisensa vastaavan työelämän vaatimuksia. Maahanmuuttajataustaiset aikuiset korostivat kokemuksissaan, että ammatillinen osaaminen heijastaa heidän näkemystään omasta taitavuudestaan ja pätevyydestään työssään.

Haastateltavat korostivat, että ammattitaidon tulee olla riittävän vahvaa, jotta työelämässä pärjääminen on mahdollista. He olivat yhtä mieltä siitä, että työpaikalla on tärkeää

pystyä mukautumaan erilaisiin työtehtäviin, joita ei välttämättä ollut opeteltu koulussa. Lisäksi työsuorituksia tehtiin usein eri tavoin kuin koulussa oli opetettu. Osa maahanmuuttajataustaisista aikuisista koki, että työelämässä vaadittiin huomattavasti enemmän kuin koulussa ja että koulutuksen tulisi vastata paremmin työelämän tarpeita ja osaamisvaatimuksia.

”Pitää osaa ammatti tosi hyvin”.H3
”Töissä tulee varautua erilaisiin työtehtäviin” H6
”Töissä tulee paljon asioita, joita koulussa ei opetettu.” H5
”Töissä vaaditaan enemmän juttuja kuin koulussa”H2

Osa tutkimukseen osallistuneiden maahanmuuttajataustaisista aikuisista koki, että koulussa olisi pitänyt harjoitella enemmän työelämässä tarvittavia taitoja. Osa vastaajista koki, että koulussa opetettiin vain perustason asioita. Vastauksista kävi myös ilmi, että koulussa opettajilta sai aina apua tehtävien tekemiseen, mutta työpaikalla vastaavaa tukea ei ole saatavilla, vaan työtehtävistä on selviydyttävä itsenäisesti.

”Olisi pitänyt harjoitella enemmän koulussa” H1
”Töissä ei enää opettaja auta, jos et osaa tehdä sun työtehtävää”. H4
”Koulussa opetettiin perusasioita.”H3

Työelämätaitoihin liittyvät vastaajien kokemuksien mukaan erityisesti työaikojen noudattaminen ja työpaikan pelisääntöjen ymmärtäminen. Näiden nähtiin olevan keskeisiä tekijöitä työelämään ja sopeutumisessa ja hyväksytyksi tulemisessa.
Suomessa työaikojen noudattamista pidettiin vastaajien mukaan erittäin tärkeänä ja työpaikoille ajoissa saapumista korostettiin. Tutkimukseen vastaajien mielestä työpaikalle on tärkeää saapua ajoissa ja sovitusti.

Osa vastaajista kertoi kokeneensa kielteistä suhtautumista myöhästymisen vuoksi, mutta suurin osa painotti sovittujen työaikojen ja käytäntöjen noudattamisen merkitystä. Vastauksista kävi myös ilmi kokemus siitä, että maahanmuuttajien myöhästymistä saatetaan pitää kantasuomalaisia yleisempänä työnantajan näkökulmasta.

”Töistä ei saa myöhästyä Suomessa” H1.
”Pitää ymmärtää, että töissä, pitää olla ajoissa” H2
”Mun pomo on niin tarkka mun työajoista”H5
”Mulle on sanottu, että mamut aina myöhästyy, mut mä yritän tulla aina ajoissa” H7.

Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemusten mukaan koulussa opeteltiin työelämätaitoja ja korostettiin erityisesti työajoissa pysymisen merkitystä. Osa vastaajista kertoi, että aikataulujen noudattamista harjoiteltiin koulupäivien aikana säännöllisesti. Työaikojen noudattaminen koettiin haastattelujen perusteella pääosin myönteiseksi.

> ” Koulussa opeteltiin, miten pitää käydä töissä ja kuinka monta tuntia”
> ”Koulussa oltiin joka päivä 7h ja poissaoloista opettaja ei tykännyt.”
> ”Aikataulujen noudattaminen on tarkkaa Suomessa ja koulussa siitä muistutettiin aina.”

Institutionaalisen kiinnittymisen näkökulmasta ammatillinen osaaminen ja työelämätaidot näyttäytyvät keskeisinä työelämän normeihin ja vaatimuksiin liittyvinä tekijöinä, joiden omaksuminen on edellytys työelämässä toimimiselle, työssä pärjäämiselle ja institutionaaliseen toimintaan kiinnittymiselle.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa luotettavaa ja laadukasta tutkimustietoa siten, ettei tutkittavien yksityisyyttä ja ihmisarvoa loukata. Tutkimukseen osallistuminen tulee perustua vapaaehtoisuuteen sekä tutkittavan autonomian kunnioittamiseen (Kuula, 2006, 15–26). Tässä tutkimuksessa nämä periaatteet ohjasivat koko tutkimusta aina kohderyhmän tavoittamisesta aineiston hävittämiseen asti.

Osallistuminen tutkimukseen oli täysin vapaaehtoista. Tutkittaville kerrottiin selkeästi, että he voivat kieltäytyä osallistumasta tai keskeyttää osallistumisensa, missä vaiheessa tahansa ilman seurauksia. Lisäksi heille kerrottiin selkeästi, ettei kaikkiin kysymyksiin ollut pakko vastata. Tutkittaville annettiin riittävät tiedot tutkimuksen tarkoituksesta aineiston keruusta ja säilyttämisestä sekä tutkijan yhteistiedot, mikä vastaa tutkimuseettisiä informointivaatimuksia (Kuula, 2006, 87–102; Mäkinen, 2006, 94–95).

Tutkimusaihe valikoitu tutkijan ammatillisen kiinnostuksen pohjalta. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien maahanmuuttajataustaisten aikuisten määrä on kasvanut viime vuosien aika (Shemeikka & Jauhiainen, 2021), mikä tekee heidän kokemuksistaan yhteiskuntaa kiinnittymisestä ja koulutuksen merkityksestä ajankohtaisen tutkimuskohteen. Samalla tutkijan on tärkeää tiedostaa omat ennakko-oletuksensa ja pyrkiä aktiivisesti pohtimaan niitä, jotta ne eivät vaikuta tulkintoihin (Puusa & Juuti, 2020, 69).

Haastateltavia lähestyttiin sosiaalisen median kautta yksityisviesteillä, jossa heille kerrottiin tutkimuksesta ja mahdollisuudesta osallistua siihen. Tässä vaiheessa ei kerätty henkilötietoja eikä osallistujien tietoja julkaista. Rekrytointivaiheessa huomioitiin salassapitovelvoitteet ja yksityisyyden suoja.

Haastattelut toteutettiin kasvokkain haastateltaville sopivissa paikoissa ja heidän aikataulujensa mukaisesti. Kysymykset oli laadittu etukäteen, mutta keskustelulle jätettiin kuitenkin tilaa. Kysymysten muotoiluun kiinnitettiin erityisesti huomiota, jotta ne eivät olisi johdattelevia. Tämä on erityisen tärkeää laadullisessa tutkimuksessa, jotta tutkijan rooli aineiston tuottamisessa on kekseistä (Eskola & Suoranto, 2014, 209).

Ennen haastattelun aloittamista tutkittaville kerrottiin vielä suullisesti tutkimuksen tarkoituksesta, vapaaehtoisuudesta ja aineistoin käsittelystä. Tämän jälkeen he vielä kirjoittivat

suostumuslomakkeen (Mäkinen, 2006, 93–94). Haastattelutilanteessa pyrittiin luomaan rauhallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri, mikä tukee avoimuutta ja kokemusten jakamista (Puusa, 2020,108). Tutkimuksessa haastateltavien vastauksiin suhtauduttiin neutraalisti ja empaattisesti sekä osoittaen arvostusta heidän kokemuksiaan ja kulttuuritaustaansa kohtaan, joka on linjassa hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden kanssa (TENK, 2023).

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät normit velvoittavat noudattamaan tieteellisiä menetelmiä sekä raportoimaan tulokset totuudenmukaisesti (Kuula, 2006, 24–39). Aineiston keruu, käsittely ja säilytys toteutettiin systemaattisesti ja läpinäkyvästi. Tulokset raportointiin siten, että ne perustavat aineistoon, eivätkä tutkijan ennakko-oletuksiin.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan refleksiivisyys on keskeinen osa luotettavuutta. Tutkijan tulee olla tietoinen omasta subjektiivisuudestaan ja tarkastella kriittisesti omia tulkintojaan (Puusa &Juuti, 2020, 69). Tässä tutkimuksessa eettisiä periaatteita, kuten rehellisyyttä, objektiivisuutta ja läpinäkyvyyttä, noudatettiin koko tutkimuksen ajan (Resnik, 2020).

Tutkimuksessa huolehdittiin tutkittavien anonymiteetistä ja tietosuojasta kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa. Haastatteluluissa ei kerätty nimiä, tarkkoja ikätietoja, sukupuolta tai muita suoria tunnistetietoja. Aineisto anonymisoitiin litterointivaiheessa poistamalla mahdolliset epäsuorat tunnisteet. Tulosten raportoinnissa käytettiin sitaatteja siten, että yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa. Tutkimusaineistoa käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa tulosten tuottamiseen ja tulosten raportointiin. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille ei käytetä muihin tarkoituksiin. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa noudatettiin yksityisyyden suojaa ja luottamuksellisuutta. (Kuula, 2006, 111–112).

Tutkimusaineisto tallennettiin sähköiseen muotoon ja suojattiin salasanalla. Aineistoa säilytettiin tutkijan henkilökohtaisella tietokoneella sekä suojatussa verkkoympäristössä koko tutkimuksen ajan. Ainoastaan tutkijalla oli pääsy aineistoon. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen aineisto hävitetään tietoturvallisesti. Mahdollinen paperinen aineisto silputaan ja sähköinen aineisto poistetaan pysyvästi. Näin varmistetaan, ettei aineisto ja myöhempään käyttöön ilman asiamukaista lupaa.

Tutkijan velvollisuutena on ennakoida mahdolliset riskit ja huolehtia siitä, ettei tutkimus aiheuta haittaa haastateltaville (Kuula, 2006). Tässä tutkimuksessa haastateltavat olivat maahanmuuttajataustaisia aikuisia, joten oli tarpeen myös tarkastella haastateltavien haavoittuvaisuutta. Kokemukset yhteiskuntaan kiinnittymisestä voivat sisältää ulkopuolisuuden tai epäonnistumisen kokemuksia. Tällöin nämä kokemukset voivat tuntua haastateltavasta epämiellyttävältä.

Haastattelussa tätä huomioitiin siten, että keskustelua seurattiin sensitiivisesti, eikä haastateltavia pyydetty käsittelemään heille vaikeita aiheita. Haastateltaville myös korostettiin

mahdollisuutta jättää vastaamatta kysymyksiin tai keskeyttää haastattelu. Haastattelussa pyrittiin luomaan turvallinen ja arvostava ilmapiiri, jossa haastateltavat saivat itse määritellä, kuinka laajasti he kertoivat kokemuksistaan. Tämä on linjassa hyvän tieteellisen käytännön periaatteen kanssa, joissa korostetaan tutkittavien kunnioittamista (TENK, 2023).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ei ole neutraali tiedonkeruuväline, vaan aktiivinen toimija, joka vaikuttaa tutkimusprosessiin (Eskola & Suoranto, 2014). Tutkijan ammatillinen tausta ja koulutus saattavat vaikuttamaan siihen, miten haastateltavat asemoivat itsensä tutkijaan. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa korostettiin riippumattomuutta, ja sitä ettei osallistumisella tai vastausten sisällöllä ollut vaikutusta osallistujien asemaan suhteessa tutkijaan.

Refleksiivisyys oli keskeinen osa tutkimusta, ja tutkija tarkasteli kriittisesti omia ennakkokäsityksiään maahanmuuttajataustaisten aikuisten koulutuspoluista ja yhteiskuntaan kiinnittymisestä. Puusan ja Juutin (2020) mukaan tutkijan tietoisuus omasta subjektiivisuudestaan on luotettavan laadullisen tutkimuksen edellytys. Tässä tutkimuksessa reflektiivisyys tarkoitti sitä, että haastattelu kysymyksiä muotoiltiin avoimiksi ja analyysivaiheessa tulkintoja verrattiin systemaattisesti alkuperäiseen aineistoon. Tutkijana tarkastelin erityisesti koulutuksen, kielitaidon ja työelämään kiinnittymisen merkitystä, mikä on voinut ohjata sitä, mitkä kokonaisuudet aineistosta nousivat keskeisiksi. On mahdollista, että nämä ennakko-oletukset ovat osaltaan vaikuttaneet tuloksiin esimerkiksi koulutuksen myönteinen rooli ja kielitaidon merkitys korostuvat. Tavoitteena oli varmistaa, että tutkimustulokset rakentuvat haastateltavien omista merkityksistä eikä tutkijan ennakkokäsityksistä.

Eettisessä pohdinnassa huomioitiin myös tutkimuksen mahdolliset yhteiskunnalliset vaikutukset. Maahanmuuttajataustaisiin aikuisiin liittyvä tutkimus voi tahattomattaankin vahvistaa stereotyyppisiä käsityksiä, mikäli tuloksia ei esitetä kontekstualisoidusti ja sensitiivisesti. Tämän vuoksi tulosten raportoinnissa pyrittiin tasapainoisuuteen ja siihen, ettei yksittäisiä kokemuksia yleistetä koko ryhmää kattavaksi. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin haastateltavien omia kokemuksia.

6.2 Tulosten tulkinta

6.2.1 Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia ammatillisen koulutuksen roolista, yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella tekijöitä, joita haastateltavat kokivat merkityksellisiksi yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisen kannalta. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksien perusteella keskeisimmiksi tekijöiksi nousivat institutionaalinen ja sosiaalinen kiinnittyminen, jossa näyttäytyi opintoihin kiinnittyminen osana osallisuutta ja työelämäyhteistyö väylänä työelämään.

Tutkimustulosten perusteella ammatillinen koulutus tarjoaa mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, kehittää työelämävalmiuksia sekä edistää työllistymistä. Näin ollen ammatillinen koulutus näyttäytyy merkittävänä väylänä maahanmuuttajataustaisten aikuisten yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksia tarkastellessa korostuu erityisesti institutionaalisen kiinnittymisen merkitys. Ammatillinen koulutus toimii keskeisenä rakenteena, jonka kautta maahanmuuttajataustaiset aikuiset kiinnittyvät yhteiskuntaan ja työelämään. Koulutukseen pääsy näyttäytyy monille ensisijaisena ja joissain tapauksissa ainoana mahdollisuutena osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja edetä kohti työelämää. Ilman koulutusta tulokset viittaavat riskiin jäädä kotiin, ilman tekemistä, mikä tukee käsitystä koulutuksesta syrjäytymistä ehkäisevänä institutionaalisena väylänä. Kuula (2000) korostaa myös, että koulun vaikutus yksilön elämänkulkuun ja syrjäytymiseen on kiistaton.

Institutionaalisen kiinnittymisen näkökulmasta koulutus ei rajoitu pelkästään osaamiseen hankkimiseen, vaan toimii väylänä osaksi suomalaista koulutusta ja työelämään.

Tuloksissa koulutodistuksen merkitys korostuu ja ammatillisen koulutuksen asema edellytyksenä työelämään pääsemiselle, mikä heijastaa sekä suomalaisen yhteiskunnan meritokraattisia rakenteita, että haastateltavien aiempia koulutuskulttuureista nousevia käsityksiä koulutuksen arvosta. Myös Työ- ja elinkeinopalveluiden rooli näyttäytyy ohjaavana institutionaalisena toimijana. Suomen kotouttamislaki tukee myös maahanmuuttajia aktiivisesti, jota pidetään yhteiskunnan tehtävä (Laki kotouttamisen edistämisestä, 1386/2010).

Haastattelussa saatuja tuloksia voidaan tarkastella myös sosiaalisen kiinnittymisen näkökulmasta. Sosiaaliset suhteet ja verkostot ovat keskeisiä yhteiskuntaan kiinnittymisessä- Ammatillinen koulutus tarjoaa mahdollisuuden rakentaa uusia vuorovaikutussuhteita, jotka tukevat osallisuuden kokemusta. Haasteltavien kokemusten mukaan, ammatillinen koulutus tarjoaa mahdollisuuden luoda uusia sosiaalisia suhteita ja tutustua uusiin ihmisiin, joka

vahvistaa yksilön kiinnittymistä yhteiskuntaan. Myös Putnamin (2000) ja Forsanderin (2000) korostavat, että sosiaalisen pääoman eri muodot muodostavat keskeisen osan maahanmuuttajien yhteiskunnallista kiinnittymistä.

Työelämäyhteistyö on keskeinen kiinnittymistä edistävä tekijä, sillä se mahdollistaa työssäoppimisen. Työelämäkontaktit nähtiin tärkeinä mahdollisuuksina tutustua suomalaiseen työelämään ja tukee työkokemuksen karttumista.

Myös tämän tutkimuksen tulokset tukevat institutionaalisen kiinnittymisen näkökulmaa, jossa ammatillinen koulutus toimii keskeisenä yhteiskunnan instituutioihin, kuten työmarkkinoille ja koulutusjärjestelmiin kiinnittymisen väylänä. VATT- Analyysin (2014) mukaan maahanmuuttajien asema yhteiskunnassa riippuu merkittävästi siitä, miten hyvin he ovat onnistuneet integroitumaan esimerkiksi koulutukseen. Putnamin (2000) mukaan *bridging*-pääomalla on merkittävä rooli maahanmuuttajataustaisen aikuisten kiinnittymisessä sillä se mahdollistaa kontaktien luomista kantaväestöön ja työelämään, koska verkostot tarjoavat tietoa ja kokemuksia siitä, että yksilö on osa yhteiskuntaa. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että ammatillinen koulutus voi vahvistaa yksilön *bridging*-pääomaa. Suomessa julkinen sektori on monikulttuurisuuden edelläkävijä työelämässä, ja monikulttuurisuus on ollut pitkään osa niin asiakkaiden kuin henkilökunnan arkea (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2024).

Tämän tutkimuksen tutkimustulokset osoittavat myös, että ammatillinen koulutus toimii syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Koulutus tarjosi arjen rytmiä, yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuden kehittää omia taitojaan. Arjen toiminnan ja opiskelun yhteen sovittaminen edellyttää kognitiivista toimintakykyä, joka pitää sisällään oppimisen, tiedonkäsittelyn ja toiminnan ohjauksen (Kallio, 2016). Nämä taidot tukevat erityisesti vastuunottamista ja arjen hallintaa.

Tämä tukee myös aikaisempaa tutkimusta, jonka mukaan koulutus voi toimia merkittävänä osallisuutta vahvistavana tekijänä erityisesti maahanmuuttajataustaisille aikuisille, joiden koulutus – ja työurat voivat olla hyvin katkonaisia. Ammatillinen koulutus mahdollistaa uravalmiuksien kehittämisen, mikä vahvistaa kiinnittymistä yhteiskuntaan. Koulutuksen rooli ei rajoitu pelkästään ammattitaitoon, vaan se toimii osana osallisuuden ja merkityksellisyyden rakentumista muuttuvassa työelämässä (Bimrose, Barnes ja Hughes, 2012).

Tämän tutkimuksen tulokset tukevat sitä, että ammatillinen koulutus tukee maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittymistä yhteiskuntaa ja työelämään sekä institutionaalisella ja sosiaalisella tasolla. Koulutus tarjoaa yksilöille sosiaalisia verkostoja, institutionaalisia yhteyksiä sekä mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen toimintaan. Ammatillisen koulutuksen lähtökohtina ovat yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja

kansalaisuuteen kasvattaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen (Björn, Savolainen & Janhukainen, 2017; Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/207).

Yhteiskunnallisesti tarkasteltuna koulutus on keskeinen mekanismi, minkä kautta ihmiset kiinnittyvät yhteiskuntaan, työelämään ja eri ammatteihin. Elämän peruskysymyksiin kuuluu, miten ihminen rakentaa merkitystä elämälleen ja elämän tapahtumilleen (Kauppila & Kauppila 2015).

6.2.2 Ammatillinen koulutus maahanmuuttajataustaisten aikuisten tukena yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä.

Tämän tutkimuksen toisessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin tekijöitä, joiden kautta haastateltavat kokivat ammatillisen koulutuksen tukeneen maahanmuuttajataustaisia aikuisia kiinnittymään yhteiskuntaan ja työelämään. Haastateltavien tulosten perusteella keskeisimmiksi nousivat kielitaidon merkitys, ammatillinen osaaminen ja työelämätaidot. Näitä tekijöitä voidaan tarkastella kielellisen, institutionaalisen ja sosiaalisen kiinnittymisen kautta, jotka yhdessä muodostavat perustan yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymiselle.

Tutkimustulosten perusteella ammatillinen koulutus huomioi maahanmuuttajataustaisille aikuisille kielitaidon tärkeyden, ammatillisen osaamisen kehittämisen sekä työelämätaitojen tärkeyden korostamisen kiinnittymisessä. Aineiston perusteella ammatillinen koulutus näyttäytyy konkreettisena oppimisympäristönä.

Suomen kielen taito on keskeinen edellytys työelämään kiinnittymiselle. Puutteellinen kielitaito voi hidastaa työllistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan. Tulosten perusteella suomen kielen taito toimii työn saamisen edellytyksenä, sekä asiakastyön kannalta välittömäksi. Tämä tulos tukee kielellistä kiinnittymistä, jossa kielitaito toimii edellytyksenä työelämään osallistumiselle ja vuorovaikutukselle työyhteisöissä. Kansainväliset tutkimukset tukevat tätä havaintoa osoittamalla, että kielitaito mahdollistaa sujuvan siirtymän työelämään ja tukee ammatillista vuorovaikutusta (International Migration Outlook, 2025).

Tässä tutkimuksessa tulokset osoittivat, ammatillisen koulutuksen tarjoama kieliopetus oli kuitenkin osittain riittämätöntä, sillä haastateltavat kokivat, että opetus ei aina vastannut työelämässä tarvittavaa kieltä. Tämä osoittaa eroavaisuuksia koulutuksen tarjoamien vaatimuksien ja työelämän todellisten vaatimusten välillä. Kärkkäisen (2017) mukaan kielituen ei tulisi olla erillinen lisäpalvelu, vaan tulisi olla integroituna osaksi koulutusta, jotta osallistuminen ja kiinnittyminen eivät jäisi pinnalliseksi. Näiden havaintojen perusteella voidaan todeta, että ammatillisessa koulutuksessa on edelleen tarvetta vahvistaa

työelämälähtöistä kielipedagogiikkaa. Eurooppalaiset suositukset korostavat tätä näkemystä korostamalla yksilöllisen ja rakenteellisen kielituen merkitystä. (Cuoncil on Europe, 2022).

Tutkimuksessa haastattelut toteutettiin suomen kielellä, mikä on voinut vaikuttaa siihen, että kieleen liittyvät kokemuksen korostuivat tuloksissa. Tämä voidaan nähdä osaksi institutionaalista kontekstia, jossa kielen merkitys korostuu ja tutkimustilanteessa. Kuitenkin suomen kielen näkyvä rooli tuloksissa heijastaa tutkittavaa ilmiötä, sillä ammatillinen koulutus ja työelämään kiinnittyminen Suomessa edellyttävät kielellistä osaamista.

Ammatillisen osaamisen merkitys korostuu kiinnittymisen edellytyksenä. Tutkimus tulosten mukaan työelämään kiinnittyminen tapahtuu konkreettisen osaamisen ja työtehtävistä selviytymisen kautta, joka liittyy institutionaaliseen kiinnittymiseen, jossa yksilön osaaminen mahdollistaa kiinnittymisen työelämän tarpeisiin. Beckerin (1960) mukaan sitoutumin voi olla muodollista suhteessa työhön tai instituutioihin, mikä näkyy tässä tutkimuksessa ammatillisen osaamisen keskeisenä roolina.

Voidaan tulkita, että ammatillinen koulutus tarjoaa perustaidot, mutta työelämän osaamisvaatimukset koetiin koulutusta laajemmiksi. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on lisätä ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista sekä tuottaa yksilöllistä ammatillista osaamista työelämän tarpeiden mukaan (Ammatillisen koulutuksen reformi, 2017; Laki ammatillisesta koulutuksesta. 531/2017). Vuonna 2018 reformissa korostettiin osaamisperusteisuutta, jossa on tavoitteena muodostaa yksilöllisiä opintopolkuja sekä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 531/2017). Tutkintovaatimukset eivät ole pysyviä, vaan niitä päivitetään vastaamaan muuttuvia ammattitaitovaatimuksia, joka vahvistaa koulutuksen ja työllistymisen yhteyttä. Institutionaalinen kiinnittyminen ei myöskään ole kertaluontainen prosessi, vaan jatkuu työelämässä oppimisen kautta.

Tämän tutkimuksen tutkimustulokset osoittivat, että työelämätaidot ovat kiinnittymisen kannalta erityisen tärkeitä. Suomalaisen työelämän kirjalliset ja kirjoittamattomat säännöt, kuten täsmällisyys, sovittujen aikojen noudattaminen ja työpaikan pelisääntöjen noudattaminen koettiin tärkeiksi. Näiden nähtiin tukevan institutionaalista kiinnittymistä ja hyväksytyksi tulemista työyhteisössä. Koulutuksen rooli työelämätaitojen opettamisessa nähtiin merkittävänä. Osa haastateltavista toi esille kokemuksia ennakkoluuloista, mikä osoittaa, että kiinnittyminen ei ole yksilön vastuulla, vaan rakentuu myös työyhteisöjen asenteiden kautta.

Tässä tutkimuksessa voidaan todeta, että ammatillinen koulutus toimii monitasoisena kiinnittymisen välineenä, joka tukee kielellistä ja institutionaalista kiinnittymistä. Se tarjoaa perustan kielelliselle ja ammatillisella osaamisella, mutta toimii myös sosiaalistavana ympäristönä, jossa opitaan suomalaisen työelämän toimintakulttuuria. Aiemmissa

tutkimuksissa on todettu koulutuksen olevan yksi yhteiskunnan tärkeimmistä investoinneista ja keskeisimmistä vaiheista yksilön elämässä (Landersø ym., 2016).

Tulokset osoittavat kuitenkin sitä, että koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä tulisi vahvistaa, erityisesti käytännön kielitaidon kehittämisessä ja työelämälähtöisten taitojen harjoittelussa. Kiinnittyminen ei tapahdu ainoastaan yksilön ominaisuuksista, vaan vuorovaikutuksessa koulutuksen, työelämän ja laajemman yhteiskunnan kanssa. Ammatillista koulutusta voidaan pitää merkittävä institutionaalisen kiinnittymisen mahdollistajana, mutta ei ole yksin riittävä tukimuoto.

Voidaan tulkita että, tulokset viittaavat siihen, että maahanmuuttajataustaisten aikuisten polku työelämään edellyttää kokonaisvaltaista tukea, kielitaidon vahvistamisessa ja valmiuksien lisäämistä työympäristöissä toimimiseen. Myös kotouttamislain tavoitteena on tukea maahanmuuttajia osallistumaan yhteiskunnan toimintaan sekä heidän asemaansa työelämässä, koulutuksessa ja sosiaalisissa verkostoissa. Ammatillisen koulutus nähdään keskeisenä osan tätä prosessia (Laki kotoutuksen edistämisestä, 681/2023).

Tuloksissa esiin noussut myönteinen puhe ammatillista koulutusta kohtaan voi osittain heijastaa haastateltavien kulttuurisia taustoja ja heidän suhdettaan viranomaisiin ja instituutioihin. Tämä on tärkeää huomioida tulosten tulkinnassa. Tällaiset kokemukset voivat vaikuttaa siihen, miten haastateltavat suhtautuvat virallisiin tilanteisiin ja millaisella tavalla he tuovat omia näkemyksiään esiin tutkimushaastattelussa.

6.3 Johtopäätökset

Tämä tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ammatillinen koulutus toimii merkittävänä väylän maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittymisessä suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Koulutus tarjoaa rakenteen, jossa kielellinen sosiaalinen ja institutionaalinen kiinnittyminen voivat rakentua rinnakkain toisiaan tukien. Samalla tutkimuksen tulokset osoittivat, että ammatillinen koulutus ei yksin ole riittävä tukimuoto kiinnittymisen varmistamiseksi, vaan edellyttää myös muita yksiöllisiä ja rakenteellisia edellytyksiä.

Tämän tutkimuksen aihe on hyödyllinen ammatillisen koulutuksen parissa työskenteleville ja erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kanssa työskenteleville. Ammatillisen koulutuksen ja työelämän odotukset voivat olla ristiriitaisia maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen voi olla haasteellista maahanmuuttajataustaisille, joita ohjaavat oman kulttuurin normit ja toimintatavat. Suomessa koulutuspolitiikka ohjaa voimakkaasti maahanmuuttajataustaisia nuoria ammatilliseen koulutukseen, jota pidetään tärkeänä väylänä suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymiselle. Koulutuksen rooli ei rajoitu

pelkästään ammattitaitoon, vaan se toimii osana osallisuuden ja merkityksellisyyden rakentamisessa muuttuvassa työelämässä (Bimrose, Barnes ja Hughes, 2012).

Tutkimustulokset vahvistavat aiempien tutkimusten käsitystä siitä, että kielitaidolla on keskeinen merkitys maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittymisessä suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielitaito ei näyttäydy ainoastaan teknisenä taitona, vaan osallisuuden, toimijuuden ja kuulumisen ehtona suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa (Cummins, 1981; Berry 1997). Häkkinen ja Mikkilä-Erdmannin (2025) mukaan kielitaito lisää tunnetta osallisuudesta ja oman elämän hallinnasta uudessa elinympäristössä. Tässä tutkimuksessa haastateltavien kyky vastata suomeksi kysymyksiin ja kuvata omia kokemuksiaan sujuvasti viittaa siihen, että heidän kielellinen osaamisensa on jo varsin hyvällä tasolla, joka mahdollistaa aktiivisemman osallistumisen työelämään ja yhteisöihin.

Kielellinen osaaminen on tiiviisti yhteydessä arjen vuorovaikutustilanteisiin, työelämän odotuksiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että osallistujat ovat todennäköisesti osanneet rakentaa sosiaalisia verkostoja, jotka vahvistavat kiinnittymisen tunnetta. Putnamin (2000) mukaan sosiaaliset verkostot ovat keskeisiä yksilön osallisuuden ja yhteisöön kiinnittymisen kannalta. Tämän tutkimuksen kielellinen sujuvuus näyttäytyy keskeisenä väylänä sosiaaliseen ja institutionaaliseen kiinnittymiseen.

Tämän tutkimuksen aikana tutkijan oma positio ja ennakko- oletukset ovat tulleet entistä näkyvämmiksi. Tutkijan on tärkeää tiedostaa omat lähtökohtansa ja tarkastella niitä kriittisesti (Puusa & Juuti, 2020). Haasteluissa oli huomioitava, että haastateltavat saattoivat mieltää tutkijan tietyn organisaation edustajaksi, mikä mahdollisesti vaikutti heidän tapoihinsa kertoa kokemuksistaan. Lisäksi tutkimuksen aikana käyty laajempi yhteiskunnallinen keskustelu maahanmuutosta on voinut vaikuttaa tulkintoihin. Aikaisempien tutkimuksien mukaan matala koulutustaso yhdistettynä muihin esteisiin lisää syrjäytymisen riskiä, erityisesti työllistymisen ja toimeentulon osalta (Bitsakos, 2023). Näitä tekijöitä voidaan pitää myös keskeisinä edellytyksinä sosiaalisen ja institutionaalisen kiinnittymisen edistymiselle.

Tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että kiinnittyminen ei perustu yksinomaan institutionaalisiin rakenteisiin, vaan liittyy myös yksilön omaan motivaatioon, toivoon, ja valmiuteen osallistua uuteen yhteiskuntaan. Ilman sisäistä halua tai edellytyksiä muutokseen institutionaalinen tuki, kuten ammatillinen koulutus tai kielipolut, eivät välttämättä riitä tukemaan kiinnittymistä. Kiinnittyminen yhteiskunnan instituutioihin vaatii yksilön ponnisteluja ja järjestelmien toimivuutta. Kiinnittyminen on prosessi, joka edellyttää sekä yksilön ponnisteluja että yhteiskunnan toimivien rakenteiden hyödyntämistä (Sarvimäki ym. 2014).

Ammatilliseen koulutukseen on ohjautunut viime vuosina aikana yhä enemmän maahanmuuttajataustaisia aikuisia (Opetushallitus 2024). Koulutuksen saavutettavuus ja vaikuttavuus edellyttävät riittävää kielellistä perustaa. Kielipolut koulutuksessa eivät

välttämättä toteuta tarkoitustaan, vaan voivat jopa vahvistaa syrjäytymistä. Vaikka koulutusjärjestelmä pyrkii tarjoamaan yhdenvertaisia mahdollisuuksia, kielelliset haasteet voivat rajoittaa maahanmuuttajataustaisten aikuisten kykyä hyödyntää tarjolla olevia tukitoimia.

Tämän tutkimuksen tulokset kuitenkin osoittivat sen, että ammatillinen koulutus tukee maahanmuuttajataustaisia aikuisia kiinnittymään yhteiskuntaan ja työelämään usealla toisiaan täydentävällä tavalla. Tämä tukee myös Kärkkäisen (2017) näkemystä, jossa ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kielitaidon vahvistaminen sekä sosiaalisen ja kulttuurisen ymmärtämisen lisääminen. Näiden avulla tuetaan kiinnittymistä työelämään ja yhteiskuntaan. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että ammatillinen koulutus toimii kokonaisvaltaisena kasvatusinstituutiona, joka ei ainoastaan tarjoa yksilöille ammattitaitoa, vaan myös vahvistaa toimijuutta ja yhteiskunnallista osallissuutta. Euroopan komission MIPEX 2025- raportin tuloksien mukaan Suomi tarjoaa maahanmuuttajille hyvät mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulukseen (Migrant Intergration Policy Index, 2025).

Kiinnittyminen näyttäytyy tässä tutkimuksessa moniulotteisena ja vaiheittaisena prosessina. Kielellinen kiinnittyminen muodostaa väylän sosiaaliseen kiinnittymiseen ja mahdollistaa institutionaaliseen kiinnittymiseen erityisesti yöelämän kautta laajempi yhteiskuntaa kiinnittyminen edellyttää usein, että nämä aiemmat kiinnittymisen muodot toteutuvat. Keskeiseksi tulokseksi osoittautui, että suomen kielen taito on kiinnittymisen prosessissa ratkaisevassa asemassa. Kielitaito näyttäytyy pelkästään teknisenä taitona vaan osallisuuden, toimijuuden ja kuulumisen ehtona suomalisessa työelämässä. Ilman riittävää kielitaitoa yksilön mahdollisuudet hyödyntää koulutuksen ja työelän tarjoamia rakenteita jäävät rajallisiksi.

Tutkimustulokset osittivat myös, sen että kiinnittymisen prosessi ei ole kaikilla samanlainen. Se muodostuu yksilöllisistä ja rakenteellisista tekijöistä, kuten kulttuurisesta taustasta, aikaisemmasta koulutuksesta ja työurasta. Tässä tutkimuksessa aineisto koostui maahanmuuttajataustaisista aikuisista, jotka olivat päässeet ammatilliseen koulutuksen, mikä saattaa selittää kielitaidon ja koulutuksen korostumista vastauksissa. Tulokset kuvaavat erityisesti niiden henkilöiden kokemuksia, joilla kiinnittymisen edellytykset ovat osittain toteutuneet.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittyminen suomaliseen yhteiskuntaan on monitahoinen kokonaisuus. Ammatillista koulutusta voidaan pitää tärkeänä, mutta kuitenkin rajallisena. Kiinnittyminen rakentuu kielellisten, sosiaalisten ja institutionaalisten tekijöiden vuorovaikutuksessa ja edellyttää sekä yksilöllisiä valmiuksia ja erilaisia toimia yhteiskunnallisilta rakenteilta. Näiden tulosten perusteella ammatillinen koulutus toimii merkittävänä väylänä kohti yhteiskunnallista

osallisuutta ja työelämää, kuitenkin sen rinnalle tarvitaan laajempaa tukea huomioiden yksilöiden omat lähtökohdat. Tulosten perusteella ammatillisessa koulutuksessa tulisi kehittää työelämälähtöisen kielitaitoa työelämätaitojen osalta, joka edellyttää tiiviimpää yhteistyötä koulutuksen ja työelämän välillä.

6.3.1 Jatkotutkimusaiheet

Riittävää kielitaitoa kiinnittymisen näkökulmasta tutkittu laajasti eri lähestymistavoista. Sen sijaan voitaisiin tarvita lisää tutkimuksia siitä, miten kiinnittyminen rakentuu tilanteissa, joissa kielitaito on vielä heikko ja kehittymässä. Tämä näkökulma on erityisen tärkeää maahanmuuttajataustaisten aikuisten kohdalla, joiden aiemmat koulutuspolut ovat saattaneet olla katkonaisia, ja joiden toiminta uudessa maassa on voinut aluksi rakentua oman äidinkielen varaan.

Tämän tutkimuksen tulosten osalta voidaan todeta, että kielitaidolla on keskeinen merkitys maahanmuuttajataustaisten aikuisten kiinnittymisessä. Tähän tutkimukseen osallistuneilla oli keskimäärin kohtuullinen suomen kielitaito, ja he myös tunnistivat selkeästi kielitaidon merkityksen työelämään kiinnittymisessä.

Jatkossa voisi olla perusteltua kohdentaa haastateltavia ryhmiä, joiden kielitaito on heikompi, ja rajata tarkastelu pois kielen merkityksestä. Jatkotutkimuksessa voitaisiin syventyä muihin kiinnittymiseen vaikuttaviin tekijöihin, kuten ohjaukseen, oppimisympäristöön ja sosiaalisiin verkostoihin, miten kiinnittyminen tilanteissa rakentuu, joissa kielitaito ei vielä mahdollista täysillä osallistumista yhteiskuntaan.

LÄHTEET

Ammatillisen koulutuksen reformi. (2017). *Ammatillisen koulutuksen reformi.* Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Becker, H. S. (1960). Notes on the concept of commitment. *American Journal of Sociology, 66*(1), 32–40.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology, 46*(1), 5–34.

Bimrose, J., & Hearne, L. (2012). Resilience and career adaptability: Qualitative studies of adult career counseling. *Journal of Vocational Behavior, 81*(3), 338–344.

Bitsakos, S. (2023). Obstacles to socioeconomic integration of low-skilled immigrants: A spatial approach in the case of Greece. *Italian Journal of Educational Research, 31*, 131–145.

Björn, P., Savolainen, H., & Jahnukainen, M. (2017). Oppimisen ja koulunkäynnin tuki – erityisopetusta, ohjausta ja suunnitelmallista yhteistyötä. Teoksessa S. Puukari, K. Lappalainen & M. Kuorelahti (toim.), *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena* (ss. 47–63). PS-kustannus.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8. painos). Routledge.

Council of Europe. (2022). *Literacy and Second Language Learning for the Linguistic Integration of Adult Migrants (LASLLIAM).*

Cummins, J. (1981). The role of primary language development in promoting educational success for language minority students.

Eskola, J., & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (10. p.). Vastapaino.

Finlex. (1998). *Perusopetuslaki 628/1998.* https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628

Finlex. (2010). *Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.* https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386

Finlex. (2017). *Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.* https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531

Finlex. (2020). *Oppivelvollisuuslaki 1214/2020.* https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214

Finlex. (2023). *Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023.* https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230681

Forsander, A. (2004). Social capital in the context of immigration and diversity: Economic participation in the Nordic welfare states. *Journal of International Migration and Integration, 5*(2), 207–229.

Hjalmarsson, R., Holmlund, H., & Lindquist, M. J. (2015). The effect of education on criminal convictions and incarceration: Causal evidence from micro-data. *The Economic Journal, 125*, 1290–1326.

Hänninen, S. (2014). *Hyvinvointivaltion lupaus* (2. p.). Gaudeamus.

Honkanen, E. (2008). Ammatillisen koulutuksen ja erityisopetuksen kehittyminen. Teoksessa H. Kotila (toim.), *Näkökulmia ammatilliseen opetukseen.* WSOY.

Honkanen, K. (2008). *Ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallinen tehtävä.* Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Häkkinen, M., & Mikkilä Erdmann, M. (2025). *Experiences of language in migration: Communicating well-being in Finland and Germany.*

International Migration Outlook. (2025). *OECD Publishing.*

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. (2023). *Jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen työelämässä.* https://www.jotpa.fi

Jousmäki, H., Lehto, L.-M., Pienimäki, H.-M., & Iikkanen, P. (2024). Language and spatiality in the study of migrants' integration into Finnish working life.

Kauppila, J., & Kauppila, P. A. (2015). Hyvinvointivaltio toimijuuden tukena. Teoksessa P. A. Kauppila, J. Silvonen & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.), *Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku* (ss. 17–37). Itä-Suomen yliopisto.

Kauppila, T., & Kauppila, P. M. (2015). *Hyviä käytäntöjä kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa* (Tutkimusraportti 222). Geologian tutkimuskeskus.

Kärkkäinen, K. (2017). *Learning, teaching and integration of adult migrants in Finland* (Väitöskirja). Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi

Kärkkäinen, R. (2017). *Maahanmuuttajien kielellinen tuki aikuiskoulutuksessa.*

Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.* Vastapaino.

Kuula, R. (2000). *Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa.* Joensuun yliopisto.

Landersø, R., Nielsen, H. S., & Simonsen, M. (2016). School starting age and the crime-age profile. *The Economic Journal, 127*, 1096–1118.

Migrant Integration Policy Index. (2025). *MIPEX 2025: Migrant Integration Policy Index.* https://www.mipex.eu

Miettinen, A. (2019). Maahanmuuttajat väestössä. Väestöliitto.

https://www.vaestoliitto.fi

Mäkinen, O. (2006). *Tutkimusetiikan ABC.* Tammi.

Mäkinen, S. (2015). Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä. Teoksessa P. A. Kauppila, J. Silvonen & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.), *Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku* (ss. 103–120). Itä-Suomen yliopisto.

OECD. (2015). *Immigrant students at school: Easing the journey towards integration (PISA).* OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/immigrant-students-at-school-9789264249509-en.htm

OECD. (2025). *International Migration Outlook 2025.* OECD Publishing. https://www.oecd.org/migration

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). *Oppivelvollisuuden laajentuminen 18 ikävuoteen.* https://okm.fi/oppivelvollisuus

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2022). *Jatkuvan oppimisen uudistus.* https://okm.fi/jatkuva-oppiminen

Opetushallitus. (2024). *Maahanmuuttotaustaiset ammatillisessa koulutuksessa – Tilannekuva* (Raportit ja selvitykset 2024:3). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Maahanmuuttotaustaiset_ammatillisessa_koulutuksessa_Tilannekuva.pdf

Oreopoulos, P. (2007). Do dropouts drop out too soon? Wealth, health and happiness from compulsory schooling. *Journal of Public Economics, 91*, 2213–2229.

Palola, E., Hannikainen-Ingman, K., & Karjalainen, V. (2012). Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmin. *Yhteiskuntapolitiikka, 77*(3), 299–311.

Puusa, A., & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät.* Gaudeamus.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community.* Simon & Schuster.

Resnik, D. B. (2020). What is ethics in research and why is it important? National Institute of Environmental Health Sciences. https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whati

Sarvimäki, M., Valkonen, T., & Maliranta, M. (2014). *Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen.* Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. https://www.vatt.fi

Shemeikka, R., Schmidt-Thomé, K., Harkko, J., Paavola, J.-M., Raunio, M., Alanko, L., Björk, A., Kettunen, P., Kouvonen, A., Pitkänen, S., Ramadan, F., Varjonen, S., & Vuorento, M. (2021). *Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut. Valtioneuvoston kanslia*. http://urn.fi.

Seppänen, P., Kalalahti, M., Rinne, R., & Simola, H. (2015). *Perheet vai poliitikot peruskoulua säätämässä? Lohkoutuva peruskoulu.* Suomen kasvatustieteellinen seura.

Sirotkina, D. (2025). *Linguistic integration of highly educated migrants in Finland.* University of Helsinki.

Sotkasiira, T., & Haikkola, L. (2017). Nuorten institutionaalinen kiinnittyminen ja siirtymät koulutuksessa ja työelämässä. *Yhteiskuntapolitiikka, 82*(4), 389–402.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2020). *Nuorten saama tuki koulussa vähentää koulutupudokkuutta ja estää syrjäytymistä.* https://thl.fi

Tilastokeskus. (2022, 17). *Keskeyttäminen lisääntyi toisella asteella etenkin ammatillisessa koulutuksessa ja väheni korkea-asteella 2020.* https://www.stat.fi

Tietoarkisto. (2025.). *Aineistonhallintasuunnitelma.* https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta

Virtanen, I. A., & Toikkanen, J. (2020). Co-creating study of experience in dialogue. *Research in Arts and Education, 2020*(1), 74–92.

Vilkka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina.* Art House.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuslupa

SUOSTUMUSLOMAKE

Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia ammatillisen koulutuksen merkityksestä yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä

Suostumus tutkimukseen osallistumiseksi

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tieteelliseen tutkimukseen. Olen saanut kirjallista tietoa tutkimuksesta sekä mahdollisuuden esittää siitä kysymyksiä tutkija Minna Penttiselle. (minna.penttinen@tuni.fi)

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on oikeus kieltäytyä osallistumisesta sekä peruuttaa suostumukseni ja keskeyttää osallistumiseni milloin tahansa ilman syytä. Ymmärrän myös, että tutkimuksessa kerätyt tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Annan suostumukseni osallistua tutkimukseen.

Paikka ja päivämäärä

_____
Allekirjoitus

_____
Nimenselvennys

_____ _____
Puhelinnumero sähköpostiosoite

Liite 2: Tutkimuskysymykset

Teemahaastattelurunko
-syntymämaa
-äidinkieli
-Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa?

Millaisena maahanmuuttajataustaiset aikuiset kokivat ammatillisen koulutuksen roolin, yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä?

1. Miten ammatillinen koulutus on tukenut maahanmuuttajataustaisia aikuisia yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä?

- Mitä olet opiskellut Suomessa?
- Miten pääsit opiskelemaan?
- Millaista opiskelu olit?
- Miten viihdyit opinnoissa/koulussa?
- Miten sinuun on suhtauduttu opiskelijana esim. opettajat.?
- Saitko koulussa uusia tuttavia tai ystäviä?
- Millainen merkitys koulutuksella on ollut?
- Onko koulutus auttanut sinua tutustumaan suomalaiseen yhteiskuntaan?
- Miten koulutus on auttanut tutustumaan suomalaiseen yhteiskuntaan?
- Onko opiskelu muuttanut arkeasi tai elämääsi?
- Miten koulutus on vaikuttanut päästä töihin?
- Auttoiko koulutus saamaan työpaikan?

Miten ammatillinen koulutus on tukenut maahanmuuttajataustaisia aikuisia yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä?

- Miten pääsit töihin?
- Auttoiko koulutus saamaan työpaikan?
- Saitko koulusta apua työnhakuun?
- Mitä taitoja opit koulutuksessa, joista on ollut hyötyä työssä?

- Koetko, että opiskelu valmisti sinua työelämään?
- Millaiseksi arvioit suomen kielen taitosi?
- Opitko suomen kieltä koulutuksessa?
- Onko kielitaito auttanut työssä?
- Miten sinuun suhtaudutaan työpaikalla?
- Onko työpaikalla ollut vaikeinta?
- Mikä koulutuksessa oli parasta?

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Rekisterin nimi	Maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia ammatillisen koulutuksen merkityksestä yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä, pro gradu- tutkielma
Päiväys	1.6.2024
Rekisterinpitäjä(t)	Minna Penttinen, minna.penttinen@tuni.fi,
Ohjaaja tai oppilaitoksen yhteyshenkilö	Inkeri Rissanen inkeri.rissanen@tuni.fi, Hanna Vilkka hanna.vilkka@tuni.fi
Henkilötietojen käsittelytarkoitus ja käsittelyperuste	Henkilötietoihin liittyviä taustatietoja käsitellään maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia kiinnittymisestä yhteiskuntaan ja työelämään liittyvässä opinnäytetutkimuksessa. Tavoitteena on selvittää, onko ammatillinen koulutus auttanut maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemana yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymiseen. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Henkilötietojen käsittelyperusteena on: ☒ suostumus. EU:n yleinen tietosuoja-asetus 6 artikla 1.a-kohta. Suostumuksen voi peruuttaa milloin tahansa ilmoittamalla tästä rekisterinpitäjälle. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta ennen suostumuksen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen. TAI ☒ yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus. EU:n yleinen tietosuoja-asetus 6 artikla 1 e-kohta. Ks. ohje Henkilötieto opinnäytetyössä
Henkilötietojen säilytysaika	Aineisto säilytetään saman henkilön pro gradu -tutkimusta varten. Tutkimuksen valmistuttua aineisto ja henkilötiedot tuhotaan. Siltä osin kuin ohjaajalla on pääsy aineistoon opinnäytetyön ohjaamista ja tarkastamista varten, ohjaajat ja tarkastajat käsittelevät henkilötietoja ainoastaan niin kauan kuin on tarpeellista työn hyväksymistä varten. Opinnäytteen/opinnäytteiden valmistuttua aineisto ja henkilötiedot tuhotaan. Siltä osin kuin ohjaajalla on pääsy aineistoon opinnäytetyön ohjaamista ja tarkastamista varten, ohjaajat ja tarkastajat käsittelevät henkilötietoja ainoastaan niin kauan kuin on tarpeellista työn hyväksymistä varten.
Rekisterin tietosisältö ja tietolähteet	Kuvaus rekisterissä käsiteltävistä henkilötietotyypeistä tietoryhmittäin -Syntymämaa -Äidinkieli -Suomessa asuttu aika -Koulutustausta -Koulutuksen maantieteellisyys Haastattelun tietosisältö: Tiedot kerätään tutkittavilta itseltään.
Henkilötietojen vastaanottajat	Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille.
Rekisterin suojauksen periaatteet	Manuaalinen aineisto säilytetään lukitussa tilassa/kaapissa. Digitaalinen aineisto suojataan käyttäjätunnuksella ja salasanalla tai kaksivaiheisella käyttäjän tunnistuksella (MFA). Aineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot. Tiedostot säilytetään salassa henkilökohtaisessa työkansiossa kaksivaiheisen käyttäjätunnistautumisen takana.
Rekisteröidyn oikeudet	Tietosuojalainsäädännön mukaisesti sinulle kuuluu oikeus saada pääsy tietoihin, oikaista tietoja, oikeus tietojen poistamiseen (oikeus tulla unohdetuksi), rajoittaa tietojen käsittelyä ja vastustaa henkilötietojen käsittelyä. Jos haluat käyttää jotain oikeuttasi, ota yhteys rekisterinpitäjään.
Oikeus valittaa viranomaiselle	Sinulla on oikeus tehdä valitus henkilötietojen käsittelyä valvovalle viranomaiselle, jos epäilet henkilötietojasi käsiteltävän vastoin tietosuojalainsäädäntöä: tietosuoja.fi / sähköposti: tietosuoja@om.fi